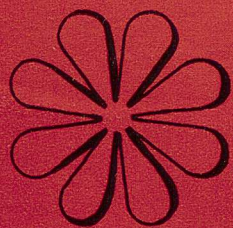
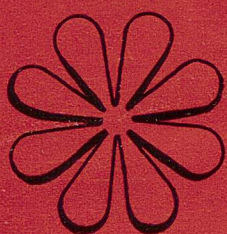

as
72

5

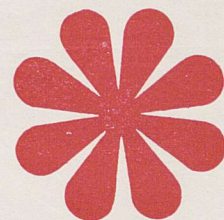

ROČNÍK 9
KVĚTEN
4 Kčs

AMATÉRSKÁ SCÉNA

VÍTĚZSLAV
NEZVAL

**až
bude
na všech
frontách
klid**

Až bude na všech frontách klid,
a bude, já v to pevně věřím,
ach, přijď mě, přijď mě navštívit,
ty ptáčku s bílým peřím,
přijď k mým dveřím.

Pojď, rozhlédnem se po lukách,
pojd', usedneme na břeh řeky
a stromům budou ležet na rukách
hodiny, dny, dny, léta, věky.

Foto Taras Kuščynskij

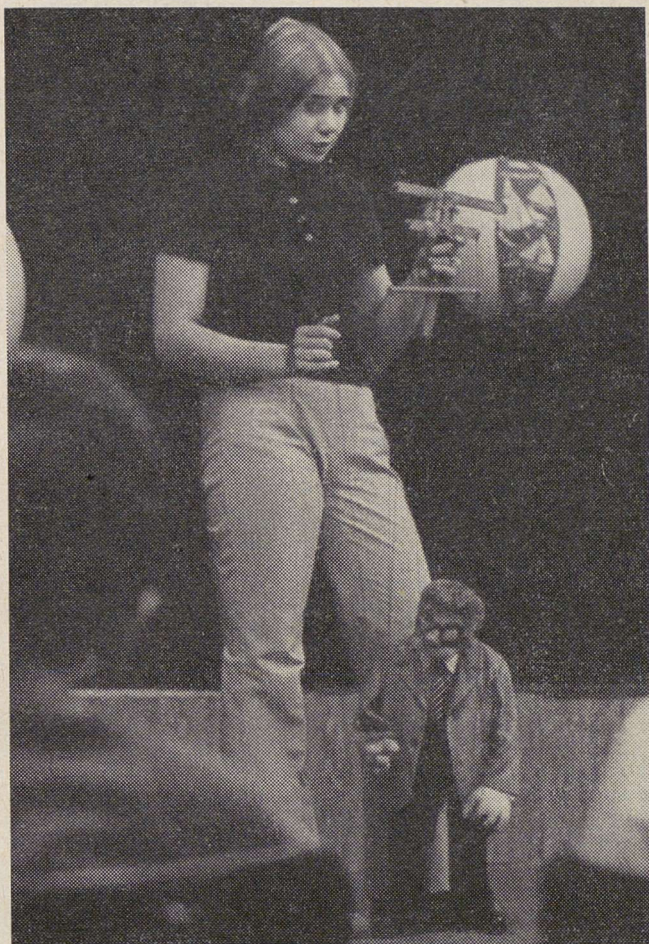
VELKORYSÁ PÉČE O AMATÉRY

Byl nepříjemný zimavý den, vítr a déšť, počasí, které našinec u slunného Bulharska vůbec nepředpokládá. Plovdivský veletržní areál zel na první pohled mimosezónní prázdnotou. Ale nápis na zelené schránce u jednoho z vedlejších vchodů potvrdil, že v pavilonu G by měla být Ústřední škola zájmové umělecké činnosti.

Cyla. Ústřední škola zájmové umělecké činnosti skutečně existuje a v mimoveletržní době obývá jednu z budov výstaviště v Plovdivu. Byla zřízena na základě zákona č. 33 o rozvoji zájmové umělecké činnosti z 5. srpna 1968. Má úroveň státní střední umělecké školy plně zabezpečované státem a je nejvyšší formou amatérské kvalifikace v Bulharsku.

Škola pracuje ve dvou čtyř a půl měsíčních kurzech v roce. Studentem školy se může stát každý aktivní amatér, který má nejméně středoškolské vzdělání a absolvoval nižší stupně školení — nejméně však jednoměsíční kurs — v okresech (v BLR neexistují kraje). Všichni amatéři navrhnutí pro školu — buď okresním metodickým centrem nebo Výborem pro kulturu a umění (který zhruba odpovídá našemu odboru kultury ONV) — musí projít přijímacími zkouškami, jejichž účelem je získat představu o připravenosti účastníků a docílit pokud možno vyrovnanou úroveň kursu. Dostávají se sem lidé nejrozumnějších profesí, vedoucí nebo aspoň potenciální vedoucí amatérských kolektivů. Závod, v němž pracují, je povinen podle výše zmíněného zákona je na dobu 4 a půl měsíce uvolnit ze zaměstnání. Většinou se to skutečně respektuje — soubory často pracují při závodech nebo závodních klubech, závody je (být to zní trochu jako pohádka) považují za svou reprezentaci a mají zájem na jejich kvalitě. Ani rodiny nejsou příliš poškozeny — studenti totiž dostávají procenta ze svého platu. Ti, kteří nemají rodinu, dostávají 50 %, starají-li se o jednoho člena rodiny, 70 %, mají-li děti, 90 % platu. Škola je internátní a účastníci jsou v ní plně na státní náklady — mají zdarma ubytování ve dvoulůžkových pokojích (v době veletrhu jsou v nich kanceláře vystavujících podniků), stravu a všechny učební náklady. Větším problémem než uvolnění ze závodu však bývá uvolnění ze souboru, protože kursy probíhají v zimě, kdy se v souborech nejintenzivněji pracuje.

Kapacita ústřední školy je 120 posluchačů, v kurzech je však obvykle 80—100 frekventantů ve čtyřech třídách: hu-

Vítězka celostátní soutěže studentů pedagogických škol v oboru přednesu prózy M. Vobčková

JAN MAREŠ

stopa v kameni otisknutá

Pořád slyším ten jeho bolavý hlas. Kolik je asi kilometrů od Klatov k Volze. Jak dlouho bude trvat válka s Hitlerem. Lžou, psi, už o té minulé válce říkali, že je poslední. A kdo lže, ten krade. Kdo krade, může i zabít.

Já do tebe vidím, říkal jsem si.

Smíchal se v tobě stesk s bázní, se strachem. V kapse máme pozvání do vojska a vojáci nechodí na maškarní. Vojáci jdou do války, kde lítají střely, praskají granáty a trhají se miny na tisíce smrtících kousků. Já se těším a ty skučíš. Což, nejsou všichni lidé stejní.

Krouť tě i to, že bys chtěl skočit do řeky a všechnu palčivost uhasit a nechat odtéct. Ale slunce jako naschvál slezlo až na samé vrcholky kurhanů a řekou teče roztavená měď, vroucí a kypící.

Žizně strachu se nezbavíš, i kdyby ti

do krku lili roztavené zlato. Strach je desetidrápek. Zasekne se a nepustí. Kde je měkkota, tam se drží nejspíš.

A po čase jsme šli pod zuráženými komíny a zcupovanými drátěnými překážkami, v nichž uvázly přílby, boty, někdy i s kusem nohy, a taky celé mrtvoly, které byly ještě před několika dny vojáky.

Práskalo to, svištělo, vylo a lidé taky vyli a volali divná slova.

Několikrát jsem ho letmo zahlédl. Řídl palbu svých minometů a v očích měl pořád ten ulekaný plamínek, stejný jako tenkrát nad plamennou řekou.

Hádal jsem odkud může vyrazit nepřítel, žaludek jsem měl až v krku a protože jsem své oči neviděl, bylo mi protivně, že on plní úkol přesně, ale ve strachu. Dochází nám střelivo, uvědomoval jsem si. Jestli teď prasata zaútočí, smetou nás jako papírové čerty.

dební (střídají se kursy dirigentů vokálních sborů a vedoucích souborů lidových písní), taneční (výhradně věnované folklóru), divadelní režie (tradiční divadlo) a estrádní režie (skupiny, které v podstatě odpovídají našim malým formám a divadlu poezie).

Učební plány školy vypracoval sofijský Institut lidové tvořivosti a schválil Státní výbor pro kulturu a umění (odpovídá našemu ministerstvu), který potvrzuje program a rozpočet. Učební program je velice pracovně nabitý, teoretická a praktická výuka činí 40 hodin týdně. Hudební obory mají 11 základních disciplín, divadelní třídy šest: divadelní režie, divadelní historie a teorie dramatu (včetně dramaturgie), jevištní pohyb, scénografie. Dále se tu ve zkrácených termínech přednáší estetika, spisovná výslovnost a technika řeči.

Plovdiv je jedním z největších kulturních center Bulharska, takže nebylo obtížné získat pro školu kvalitní a kvalifikované učitele. V divadelní třídě např. učí členové místního divadla, které patří k nejlepším v zemi. Škola má kromě administrativního ředitele 7 stálých a 18 externích učitelů. (Stálí učitelé učí ve dvou 4 a půl měsíčních kurzech celkem 680 hodin, což je běžný úvazek středoškolských profesorů, a pobírají normální celoroční plat.)

Účastníci na závěr kursu skládají zkoušky ze všech základních předmětů, čímž získávají vysvědčení o úspěšném zakončení školy. Pokud se chtějí profesionalizovat, jsou jim uznány teoretické zkoušky jako z ostatních státních škol uměleckého směru. Studenti, kteří před vstupem do školy vedli déle než tři roky amatérský soubor, mohou navíc složit praktické zkoušky před speciální komisí a získat tak vysvědčení o vyšší kvalifikaci, které je opravňuje stát se placeným vedoucím amatérského souboru. Většina vedoucích amatérských souborů v BLR je ovšem honorována, podle vzdělání a délky praxe v 7.—1. (nejvyšší) platové kategorii. Vedoucí, kteří složili praktické zkoušky v Ústřední škole ZUC, se mohou ucházet o plat v nejvyšších kategoriích. S umístováním absolventů nejsou potíže, většinou se vracejí do svých souborů, navíc v Bulharsku je kolem 5000 divadelních souborů všech typů a kvalifikovaných vedoucích a režisérů je stále nedostatek.

Je to péče vsutku velkorysá a v budoucnu přinese jistě své ovoce i v úrovni divadelních souborů, jako už je nese u folkloristických souborů, které mají v Bulharsku větší tradici. Bulharští přátelé však nemíní zůstat pouze při ní. V současné době se snaží o schválení zákona, který by do výuky na vysokých školách humanitního a pedagogického směru zavedl dvouletý kurs pro vedoucí kroužků a souborů ZUC. Při našich potížích s uvolňováním členů souborů

na školení, ale i přehlídky, a při podmínkách, které mají pro práci, se to zdá skoro neuvěřitelné a vtírá se otázka, je-li tato velkorysost možná v ostatních socialistických zemích, proč u nás zůstává podpora zájmové umělecké činnosti většinou jen u hezkých slov.

VĚRA ŠRÁMKOVÁ

NA PŘEHLÍDCE V MAĎARSKU

Můj průvodce byl ochotnický režisér a hned cestou z letiště mě utvrdil v přesvědčení, že v profesionalizaci péče o amatérské soubory jsme na jednom z nejposlednějších míst v Evropě. I v Maďarsku totiž mají systém školených, soustavně doškolovaných a také řádně placených vedoucích souborů. A Ervín Csómak je v jistém smyslu špičkou placených režisérů: vede celkem čtyři soubory (tři v Budapešti, jeden v blízkém místě) a za vedení každého z nich dostává měsíční paušál 1000 Ft. Násobením a přepočtem na koruny dojdeme k cifře 2800 Kčs měsíčně. Ostatní vedoucí souborů jsou externisté, většinou také vedou jen po jednom souboru. U vesnických souborů prý je situace podstatně horší než ve velkých klubech, režisér dostává jen 200,— Ft měsíčně, a jestliže zřizovatel nemá ani na to, soubor vybírá vstupné (jinak se hraje zdarma), aby mohl režisérovi vyplácet alespoň nějakou odměnu. Za těchto okolností mají přirozeně vedoucí souborů dost času na přípravu i na sebevzdělávání, a za těchto okolností také může budapešťský Osvětový ústav pořádat pro třicet špičkových ochotnických režisérů každoročně čtrnáctidenní kurs. Ostatně také na rozdíl od nás na to má vlastní budovu u Balatonu a zřejmě i dostatečné finanční prostředky.

Ale tím ještě idyla nekončí. Vedle běžných soutěží a přehlídek pořádaných kulturně výchovnými zařízeními (vyvrcholením byla právě přehlídka v Kazincbarcice v letošním prvním lednovém týdnu), běží v Maďarsku opakovaně soutěže, vyhlašovaná rozhlasem a televizí. Má svoje stupně a kola a vrcholí tím, že v letním období rozhlas vysílá pořady 25 nejlepších souborů, pět z nich pak přebírá televize. Peněžní ceny v této soutěži dosahují až výše 10 000 Ft (7000 Kčs).

Bylo mi do breku. Jen abych nepadl do zajetí. Víme co umějí. Dají kapky, než natáhneš bagančata. Stokrát zalituješ, že ses vůbec narodil. Tři kůže umějí stáhnout z člověka. A na nás mají zvlášť spadenó. Dají si záležet.

Nezařtočili a žaludek se mi z krku vrátil na své místo. Šel jsem kolem palebných postavení minometníků a kývlí jsme na sebe. Zamrkal, ale to doudnání strachu neschoval.

Čas plynul v hrozné válečné rachotě. Kamarádům našli věčné kvartýry za Dněprem, na Tikiči, jiné zahrabávali u Dněstru.

Jednou přišel četař od ženistů a povídal:

Plivám na všechno. Dneska jsme šli se starým na štáb. Řachla příšerná rána a já jsem dostal takovou mordou do zad, že jsem padl ze schodů na ksicht do sněhu. Umírá, řekl jsem

si, zaplatpámbu je všemu tomu marastu konec. Krásně umírá, nic necítím. Bolest žádná, jen uspokojení, že už do ničeho nebudu muset. A pak mě začali stavět na nohy. Žádná krev, jen narovnat jsem se nemohl. Ukázali mi, co je. Střepina jako talíř odsekla starému hlavu a vzduchová vlna mě tou hlavou praštila do zad a porazila mě. Nevěděl jsem, jestli mám být rád, že jsem živ, nebo zuřit, že jsem si marně lebedil.

Koukám, kde je můj parťák od řeky. Šel za křoví zvracet. Moc si představitel konec velitele od ženistů.

Vypadalo to, že i tahle válka dodýchává. I ten největší plamen jednou zdechne, nemá-li už co hltat.

Sedím v zemljance a sklouzl ke mně kámoš. Vlasy přilepené na prožloutlém čele. Očima mu škube. Záchvat malárie neumi tak zřítit člověka.

Dřepil si na bedničku střeliva a zalámál kloubky prstů, že to vypáďalo jako vzdálená samopalná dávka. Položil si hlavu do dlaní, až mu ruce podklesly. Nemůže unést hlavu, řekl jsem si.

Vybrali mě do desantu, povídal. Shoděj nás do Čech. Nacisti větřej svůj konec a dělají psí dílo. Šest dní nespím. Bojím se. Stane se, že nás chytnou hned po přistání. Nevím jestli vydržím bolest. Všechno řeknu a celý můj život se stane životem svíně. Nespím a už ani nežeru.

Jdi za starým, říkám, a přiznej se mu. Uzná, že ne každý je na takové kusy. Nechá tě dál střežovat se z minometů. Umiš se střežovat.

Nemůžu, povídal a v krku mu písklo. Poslali by jiného, který by se taky rozsypal jako já. Říkám ti to jen, aby se mi ulevilo. Ale poletím.

Během pěti dnů jsem v Kazincbarcice viděla celkem 29 vystoupení. Je to pěkná dávka, zvlášť když jde o představení v jazyce naprosto nesrozumitelném a s komplikacemi v tlumočení. Jen dvakrát jsem rozuměla bez potíží: mimo program vystoupil profesionální mim z Budapešti a brněnské PIRKO, které jako jediný zahraniční soubor na festivalu uvedlo svoji Zahradu — se stejným úspěchem jako kdekoli jinde.

V prvních dvou dnech vystoupily také čtyři dětské soubory. Maďarští přátelé rozhodně přeháněli, když tvrdili, že nám nemají v dětském divadle co ukázat. Soubory sice nepředvedly nic tak převratně nového, abychom to neznali a v té či oné formě u nás také neuplatňovali, ale byla to představení pěkná a hodnotná a bylo poučné je vidět aspoň jako potvrzení toho, že cesta improvizace, spontánního hravého dětského projevu, o jejíž vyšlapání usilujeme u nás, je hledána a nalézána vedoucími souborů i v Maďarsku. Dvě z vystoupení bych charakterizovala jako pohybově rozehranou dětskou recitaci, dvě další byly krátké produkce dramatického charakteru, obě tak či onak vycházející z principu improvizace. První byla montáž skupinových (převážně pohybových) improvizací na téma letního tábora a krátké klasické pohádky provedené náznakovými akcemi ve stylizovaném náznakovém kostýmu nebo spíš masce. Druhé vystoupení — „Paštiky a dorty“ — bylo založeno na námětu commedie dell'arte (zajímavý dramatický podnět i pro naše soubory odrostlejších dětí a dospívající mládeže). Sympatické na všech počadech bylo, že se nenutily do „celovečerní metráže“ a volily tedy už v tomto bodě únosnější předlohy, než bývá zvykem u nás.

Teprve teď se však dostávám k tomu, co bylo na přehlídce nejdůležitější a pro nás také nejzajímavější — k souborům mládeže a dospělých. Nejzajímavější je skladba celé přehlídky: první den byl věnován dětským souborům, druhý tzv. „oratóriím“ (v naší terminologii divadlo poezie), další lidové slovesnosti, čtvrtý dramatickým formám, pátý reportážním a dokumentačním hrám, poslední (to už jsem byla bohužel na zpáteční cestě) humoru a satíře.

Mimo toto schéma byla do programu po dvě odpoledne zařazena dvě představení toho typu, který je v našem amatérském divadle nejběžnější: tradiční celovečerní činohře. Oba soubory si zvolily hry technicky nevalné a tematicky celkem banální. Obě jednaly o běžných životních problémech, první byla tak komplikovaná a hromadila tolik katastrof v jedné rodině, že bylo těžké se v ní vyznat i s obsáhlým vysvětlením, druhá zas byla tak průhledná, že bylo dokonce předem jasné — a zcela bez tlumočení — kdo s kým. První z obou souborů — z budapešťského odbo-

Oběť za bratra — Divadlo Reflex ze Zalaegerszég

rového domu kultury — měl však dobrou úroveň hereckých výkonů, zejména hlavní představitelky. Jinak na nich mnoho zajímavého nebylo.

Tím tradiční činoherní divadlo na přehlídce v Kazincbarcice končilo. Jedna skupina mládeže uvedla ještě Scapinova šibalství, hrála je však v civilu, jako hru na Molièra v klubu. Představení se sice příliš nezdařilo (je dost nápadné, jestliže se na Molièrovi obecenstvo skoro nezasměje), nicméně tato inscenace vnuká úvahu, zda tento způsob interpretace klasiků není vhodný právě pro mládě a nezkušené herce: dovoluje zjednodušení, neklade velké nároky na herecký talent ani na zkušenosti a techniku, ponechává však dostatek prostoru nápaditosti i smyslu pro humor — a přitom se mladí lidé obírají dílem hodnot zcela nesporných.

Ostatní dramatické předlohy už patří do oblasti absurdního dramatu či do jeho bezprostřední blízkosti. Mimo program byl uveden Jarryho Král Ubu v inscenaci souboru z Tatabányi. Toto představení uvidíme pravděpodobně na letošním Jiráskově Hronovu, nebylo by tedy na místě rozepisovat se předem o svých dojmech, ostatně dost nepřesných — slovní humor Jarryho a maďarština! Další dva soubory hrály současně absurdní hry — Petera Weissa „Jak byly vypuzeny choroby pana Mackinpotta“ a Nedělní procházku francouzského autora Michela.

Slovesný a jevištní folklór byl na přehlídce zastoupen texty lidových písní, rozehraných v náznakově stylizované

Pak už nic neřikal. Mně se zdálo, že potichu vzlyká. Litoval jsem ho a bylo mi to protivné.

Za několik dní jsem u minometné baterie uviděl velet cizího chlápka. Představoval jsem si, jak kámoš padá do černé jámy, na jejímž dně je možná lesík u Unhoště nebo zrovna německá patrola. Pámbu tě potěš, poslal jsem za ním. Pámbu tě nastotisickrát potěš.

Válka potom naposled zařvala tygřím hlasem a zdechla.

Nemohl jsem se nabažít jarních údolí, kde se nezakopávali zádní střelci, chodil jsem hájky, v nichž se nemaskovaly tanky, a na březích řek se nikdo nechystal k násilnému překonání vodního toku.

Šel jsem olšovím u Pšovky. Na vršku dřepěl hrádek Kokořín, naproti hříby a bochníky pískovcových skal.

Dole blatouchy, ostrůvky upolínů a sedmikrásky naseto. Krev zarůstala krásou a přenice vyzpěvovala své díky-vzdání.

Děda vystoupil z mlázi jako dobrý duch a zašermoval sukovicí:

Hledáte partáka, vojáku? Tak pojďte, já vám to ukážu.

Byl si tak jist, že ani nečekal, co odpovím. Vedl mě údolíčkem k pomníčku. Smekl promaštěnou čepicí a ukázal na temeno hrobu:

Tady leží obr. Na první pohled chasníček na dejž to pámbu. Ale když se dal do díla — ostrůž. Co sem spadli, nevěděli skopčák, kde mu hlava stojí. Když se nacisti chtěli hnout na Prahu, tarasili cesty a řezali je po uších, až chlupy lítaly. Pár jich měl kolem sebe. Něko ho z místních, několik utečených zajatců, ale rachoty udělali za půl armády. Když to Němec

nejmíň čekal, vyrazili, rozstříleli a všá do lesa. Hleďte si v lesích a ve skalách. Na druhý den uhodili lán světa odsud.

Děda s čepicí v ruce hleděl někam daleko nad pomníček.

O vlasek se nedočkali. Generalita proti nim poslala mračno těch esesmanů. Litali po kraji pěnu u huby a s každým klepali, aby vyklopil, kde jsou partyzáni parašutisti.

Špatnou náhodou na ně narazili při odpočinku. Ze tří stran se začali stahovat a pořvát, aby se vzdali. Ze stodoly, kde hoši byli, jim odpovídali ze samopalů. Zatím, víte, po jednom, po dvou couvali vylovenými prkny do skal. Náš mladík jim s dvěma radisty kryl ústup. Všichni se zachránili, jen ti tři už nemohli. Už měli takové rány, že nebyli na chůzi. Vystříleli proto všechny zásobníky a posled-

akci, mystériem o sv. Jiří, dále pašijovou hrou (montáž z maďarských textů ze 17.—18. století) v provedení souboru budapešťské university, ostříleného účastníka řady mezinárodních studentských festivalů, a konečně překrásnou vánoční hrou v provedení polodětského, polomládežnického loutkářského souboru.

Vyjmenovávat autory a tituly těch vystoupení, která bychom označili jako divadla poezie nebo malé jevištní formy (někdy snad i jako „živé noviny“) nemá celkem smysl — většinu předloh neznáme a některé byly montáží nejrozličnějších dokumentů, novinářských zpráv a úryvků z literatury. Velmi zajímavý je však jejich inscenační styl. Objevila se i představení běžného pásma, odrecitovaného (nemohu říci, zda dobře) v různých seskupeních interpretů nebo verše doplněné pohybovými kreacemi sice v leccems symbolickými, ale z větší části spíše formálními a vnějškovými. V Kazincbarcice však bylo i několik vystoupení, jejichž výraz a rytmus se staly nositeli sdělení, překonávajícího jazykovou bariéru. To tedy byla vystoupení v pravém slova smyslu jevištní, pracující s básnickým slovem jako s jedním z řady výrazových prostředků. Byla proto také na výrost moderní a plně sdělná i pro onu „big-beatovou“ generaci mládeže, jejímž charakteristickým rysem asi nebude záliba v určitém hudebním žánru, jak se obecně má za to [to bude spíš už důsledek], ale nechuť k velkým řečem, popisnosti a zdoluhavosti všeho druhu, i zájem o každé aktuální, ale hutné a v rytmu a zkratce podané sdělení o nejpodstatnějších věcech života. Za nejcennější v tomto smyslu pokládám čtyři inscenace: vystoupení polovojenského souboru ze Zalaegerszegu, který na základě básně tematicky čerpající z dávných dějin expresivně vyjádřil konflikt dvou ideologií; jedenáctiminutový program souboru z Miškolce, který v rytmizovaném pohybovém a recitačním zpracování černošského spirituálu dokázal i přes jazykovou bariéru sdělit o diskriminaci, terorizování a honech na lidi tolik, že v diváckém zážitku vydalo za představení nejméně půlhodinové; soubor z Tabányi se představil druhým svým programem — „dokumentační hrou“ o problémech dětí z rozvrácených rodin a ponechaných ulici — to vše v účinné zkratce a metafoře, hráno v klubovně, uprostřed diváků; a konečně hru Jorge Sempruna Étoile, scénickou montáží na téma studentských bouří ve Francii a ve Španělsku v polovici šedesátých let — hrál soubor Orfeus z Budapešti.

Jak shrnout celý dojem z přehlídky v Kazincbarcice? Především v souborech převládají mladí lidé, mnohé soubory pracují přímo na školách nebo jsou spojeny s jinými institucemi a organizacemi mládeže. Dospělých a starších ochotníků je v Maďarsku prý málo a většinou se věnují

umělecky méně významným typům divadelní práce. A za méně významný typ práce (bylo to vyjádřeno i skladbou přehlídky) považují v Maďarsku i tradiční činoherní divadlo. Celovečerní hry se hrají málo (asi 15 % souborů), soubory dávají přednost aktovkám a psychologické herectví je považováno za téměř nedostupné pro amatéry. Jiráskův Hronov tam byl v diskusích uváděn jako doklad toho, že tento názor platí snad pro maďarské soubory, nelze jej však zcela zevšebecňovat. Mladí členů souborů i nutnost vyhnout se herectví náročným úkolům vede k značné vynalézavosti dramaturgické a k rozšiřování škály výrazových prostředků. Vzniká tak divadelní činnost moderní, poutavá, aktuální a vpravdě tvořivá.

EVA MACHKOVÁ

PRORAZIT DO SVĚTA

O stagnaci amatérského divadla poezie se psalo snad už ve chvíli jeho vzniku a rozhodně i v letech jeho největší slávy. I dnes bychom mohli opakovat některé závěry z diskusí před desíti lety, a to ještě s povzděchem, jak se to

Klub maďarského festivalu

► ní náboj si nechali pro sebe. Když vtrhli skopčáci, byli hoši už v lepším světě.

Jo vojáku, vždycky jsem se šklebíval, když se psalo, že hrdina žije na věky. A tady jsem se šklebit přestal. Naše jména s námi půjdou pod drn, ale tenhle tady přežije i vnoučata našich dětí.

Přidřepi jsem k pomníčku a před očima se mi dělají kola. Můj ty smutkul Obr, ostříž, věčný hrdina, mela hitlerovců — Oskar Beneš, parťák z Volhy, minometák a nešťastný desantník.

Kdybich se nestyděl dědy, klekl bych u pomníčku a vybreptal bych stručnou vojenskou modlitbičku.

Oskare, kamaráde, jestli mě v tom Blaníku slyšíš, odpusť mi, že jsem tě mšl za slabanta. Co tys, brácho, musel v sobě zlámat a zporážet, než ses

dostal hned vedle svatého Václava. Kaju se tu před tvou statečností, kterou jsi vydoloval holou rukou z nejtvrdšího křemene skály. Kaju se tu já, který jsem se nad tebe z hlouposti vyvyšoval.

Jak jsem po dědově boku mlčky odcházel, díval jsem se na pláty kamenů pod nohama a všude jsem viděl šlápoty, stopy, které tu svou tíhou do gruntu zadusil velikan, který přerostl sám sebe.

● Divadelní soubor BOZDĚCH, známý v Praze z bohatého někdejšího působení ve Vršovicích, oslavil v březnu osmdesáté výročí svého založení. Pod záštitou ÚV a KV SČDO a OKD usku-

tečil slavnostní konferenci v strašnickém divadelním sále „Solidarita“ a tamtéž uvedl slavnostní premiéru hry Jana Bora Zuzana Vojtířová.

● Kolínské MALÉ DIVADLO, sympatický mladý soubor, znovu ožívá. Na sklonku března uvedlo premiéru pohádky Josefa Lady a Jaroslava Preclíka O líném Honzovi v režii Jiřího Muchy a scéně Jiřího Longina.

● Známy nymburský soubor HALEK připravil svým příznivcům nemalé překvapení uvedením čs. premiéry komedie Jana Pavlíčka Adajně šťastný Edy. Hra se totiž zcela vymyká dosavadnímu převážně tradičnímu repertoáru nymburského souboru a směřuje k divadelnímu experimentu. V představení, k němuž se ještě vrátíme, oslavil své 400. vystoupení v souboru jeho přední herec Zdeněk Ulrych v titulní roli.

tehdy krásně stagnovalo. Dnes totiž není ani moc o čem diskutovat. Na amatérských pódiích vidíme především slušná, celkem vkusně udělaná pásma, zarecitovaná bez do očí bijících chyb, kterým však chybí vůdčí nápad, tvůrčí myšlenka, která by náhle jiskřivě ozřejmila, oč těm na jevišti jde, a povznesla předváděné z amatérské rutiny (neboť ta taky existuje) blíž k vyjádření, které si může dělat nárok na přívlastek „umělecký“. Jsou to pořady, které nikoho zvlášť nerozčílí, ale taky nezaujmu, s odchodem ze sálu na ně už vlastně zapomínáme.

Tak aspoň ve své většině vypadala minulé sezóna. Snad jedinou „bombou“ a skutečně uměleckým zážitkem byla inscenace Blokovo revoluční poemy Dvanáct Divadla Na okraji z Prahy. Obdivuhodně přesně prokomponovaný scénář, který využívá a cílevědomě rozvíjí všechny obsahové i zvukové kvality textu za pomoci rytmické recitace, kytařky a zpěvu (hudba je komponovaná zvláště na lyrické pasáže poemy, melodicky napovídající nápěvy ruských písní), jenž tu nemá pouze doprovodný, ale významotvorný charakter, a dokonale souhra všech partů, z nichž každý by byl jedinečný i jako sólo — a to byly důvody, pro které Divadlo Na okraji s Blokem prorazilo do světa, a to v přeneseném i doslovném slova smyslu.

Pozvání „do světa“ bylo několik. Zatím se uskutečnil desetidenní zájezd do Haveringu, vzdáleného předměstí Londýna. Tříčlenný soubor jel do Anglie poněkud s obavami. České amatérské divadlo má v zahraničí dobrý zvuk. V Haveringu se na festivalu mládežnických souborů už s úspěchem představilo olomoucké Studio a brněnské PIRKO, ale pochopí mladí Angličané revoluční smysl Blokovo poemy, budou rozumět divadlu poezie? Otazníků bylo víc, vždyť to bylo po dlouhé době poprvé, co divadlo poezie jelo hostovat do zahraničí. Ještě větší obavy nastaly, když soubor v Anglii zjistil, že přijel po festivalu a že ho čeká série vystoupení v mládežnických klubech, před mladými lidmi, kteří si sem přišli zatancovat a poslechnout beatové nebo rockové skupiny a jsou tedy ke vnímání v podstatě intim-

ního pořadu absolutně nepřipraveni. Takže než se poprvé vyzkoušela půda pod nohama, nepomáhala příliš přátelská slova hostitelů, že jde o myšlenku, že mladí lidé za pomoci hudby a umělecky zpracovaného slova se mohou dorozumět i bez vzájemné znalosti jazyka a že chtějí běžné anglické mládeži ukázat, jak lze aktivně a angažovaně využívat volný čas.

A pak se ukázalo, že to přece jen půjde. Zvlášť úspěšná a příjemná byla tři představení: jednak pro zahraniční a britské studenty bydlící v YMCE, kteří po představení ještě dlouho diskutovali o smyslu socialistické revoluce a přístupu mládeže k politice a kultuře, dále pro středoškolské studující ruštinu, kteří se živě zajímali o sovětskou literaturu, protože ve škole probírají pouze ruskou klasiku, a konečně neformální představení pro výchovné pracovníky Haveringu [byli mezi nimi např. pan A. H. Harvey, T. Williams a H. Lovegrove, kteří se několikrát zúčastnili Jiráskových Hronůvů], s nimiž se ještě dlouho po skončení hovořilo o problematice mládežnických divadel, interpretaci poezie a školním divadle.

Zájezd Divadla Na okraji do Anglie byl úspěšný nejen v uměleckém a politickém slova smyslu — navíc prověděl možnosti vysílání divadel poezie do zahraničí. Divadla poezie v západních státech jako samostatná forma prakticky neexistují (v socialistických státech mají tradici především v Polsku, Maďarsku a částečně Bulharsku), a jsou proto pro ně velice zajímavá a přitažlivá. Je jisté, že divadla poezie, která mohou uspět v zahraničí, musí být vybavena cizojazyčnými programy, vsuvkami v pořadu apod. Hlavním předpokladem ovšem je, že takové divadlo poezie musí používat jako významotvorného prvku nejen mluveného slova, ale i hudby, pohybu apod., byť mluvené slovo a literární složka zůstanou hlavní podstatou pořadu. Je to cesta, kterou se dalo Divadlo Na okraji, cesta, po níž krácejí nejúspěšnější polská a maďarská divadla poezie. Stojí za zamyšlení, zda někde na ní není i klíč k obrodě českého divadla poezie.

—šr—

průhledy

SČDU před sjezdem

Letos v květnu nebo červnu se sejde ustavující sjezd Svazu českých dramatických umělců. Ideově tvůrčí organizace, která zatím existuje jako přípravný orgán. Předsedou PV SČDU je člen činohry ND, zasloužilý umělec Vítězslav Vejražka. Úřadujícím místopředsedou je Zdeněk Míka, ředitel Divadla na Vinohradech.

Svaz za dobu své krátké existence konstituoval své orgány, uskutečnil řadu akcí, z nichž mnohé měla možnost poznat i naše divadelní veřejnost. Mám na mysli zejména svazovou účast na několika „minipřehlídkách“ (Karlovy Vary a východočeská přehlídka v Hradci a Pardubicích). Nejvýznamnější pak byla loňská celostátní přehlídka v Ostravě. Neměla soutěžní charakter, byla však jakousi první probírkou nejlepších inscenací, angažovaných her, zejména ruské a sovětské klasiky. Vystoupilo na ní i pražské ND s dramatizací hry Vstanou noví bojovníci a také hradecký soubor s moderní adaptací klasické Molnárovy Balady od kolotoče.

Ukazuje se vůbec, že systém malých přehlídek, které v určitém kraji prověří ideovou a tvůrčí připravenost souborů a dají možnost kritikům poznat v jistém celku více představení, je velmi užitečný a nachází živý ohlas mezi soubory.

Také letos se uskuteční celostátní přehlídka divadelní tvorby v Ostravě — v říjnu —, na scéně Státního divadla a dalších ostravských scén. Ústředním heslem přehlídky je: *Divadlo k dnešku*. Znamená to tedy zvláštní důraz na aktuálnost her, na jejich přímou souvislost s životem soudobého člověka.

Vraťme se však ještě k organizaci Svazu, která může divadelnky zajímat. Samozřejmě, že jde o svazovou práci ve

fázi předsjezdové, po ustavujícím sjezdu mnohé jistě dozná proměn.

SČDU má tři základní komise: ideově tvůrčí, kterou vede dr. Vojtěch Trapl. Dále je to pak komise zahraniční, vedená Ludvíkem Tomanem, a konečně komise členská, přijímací, vedená Bohušem Pastorkem. Práci všech tří komisí, tvořících základ svazové práce, řídí předsednictvo PV SČDU. Jeho členy jsou: V. Vejražka jako předseda, Zd. Míka (úřadující místopředseda), dále místopředsedové — J. Švorcová, Josef Větrovec, doc. L. Poživil, ředitel MDP. A konečně čtvrtým místopředsedou je — za oblast filmovou — národní umělec K. Zeman. Členy předsednictva PV jsou — S. Amortová, J. Hužera, B. Pastorek, O. Skálová, V. Švorc, L. Toman, M. Tomek, dr. V. Trapl, V. Zítek a dr. O. Rafaj, vedoucí literární-dramatické redakce Čs. rozhlasu.

Pro interní potřebu svých členů vydává Svaz bulletin „Informace“ vycházející naperiodicky. V jednom z čísel čteme o úkolech Svazu toto: „Naším úkolem a cílem je pomáhat rozvíjet jednoznačně orientovanou tvorbou osobnost člověka, tj. především jeho vyšší psychiku, charakter, citovost, smysl pro etiku a hluboký smysl pro krásu...“

Jedním z důležitých úkolů Svazu, jak řekl dne 24. ledna 1972 v Rytířském sále Valdštejnského paláce v Praze Zd. Míka, je vytvoření členské základny Svazu. „Dnes vlastně předáním členských legitimací uzavíráme první etapu tohoto úkolu.“ Na zmíněném slavnostním zasedání bylo totiž slavnostně předáno 253 legitimací novým členům Svazu. Mezi členy Svazu dnes najdeme např.: národního umělce J. Dohnala, zasl. um. Felixe Le Breuxe, publicistu O. Brůnu, kritiky M. Tůmu a V. Hroudu, zasl. um. J. Mixu, M. Pásku, ředitele Divadla brí Mrštíků v Brně, nár. umělce V. Šme-

Balada o poručíkovi a Marjutce. Severomoravské divadlo v Šumperku.
Režie J. Fréhár, foto J. Rajský

redaktor Záběru a měsíčníku Film a doba, režisér J. Balík, kritik J. Kliment, dále pak (z hradeckého divadla) ředitel R. Kolesa, J. Srba, M. Svobodová a M. Zounar, (z pardubického souboru) — režisér a šéf souboru Zd. Bittl, K. Delapina, M. Drahoš, M. Sandhaus a P. Skála, (z karlovarského divadla) — ředitel a režisér V. Bartoš, O. Bartošová, A. Calta a L. Řídelová (ze Státního divadla v Brně např.) — nár. um. M. Kůra, zasl. um. Fr. Jílek, R. Kulháněk, J. Kuršová, V. Kyzlink, H. Machatová, dr. Zd. Souček, K. Šeda a O. Vypěl.

Omlouvám se, ale nemohu než jen namátkou a bez jakéhokoli pořadí jmenovat pro ilustraci členské základny PV SČDU pár jmen známých tvůrců.

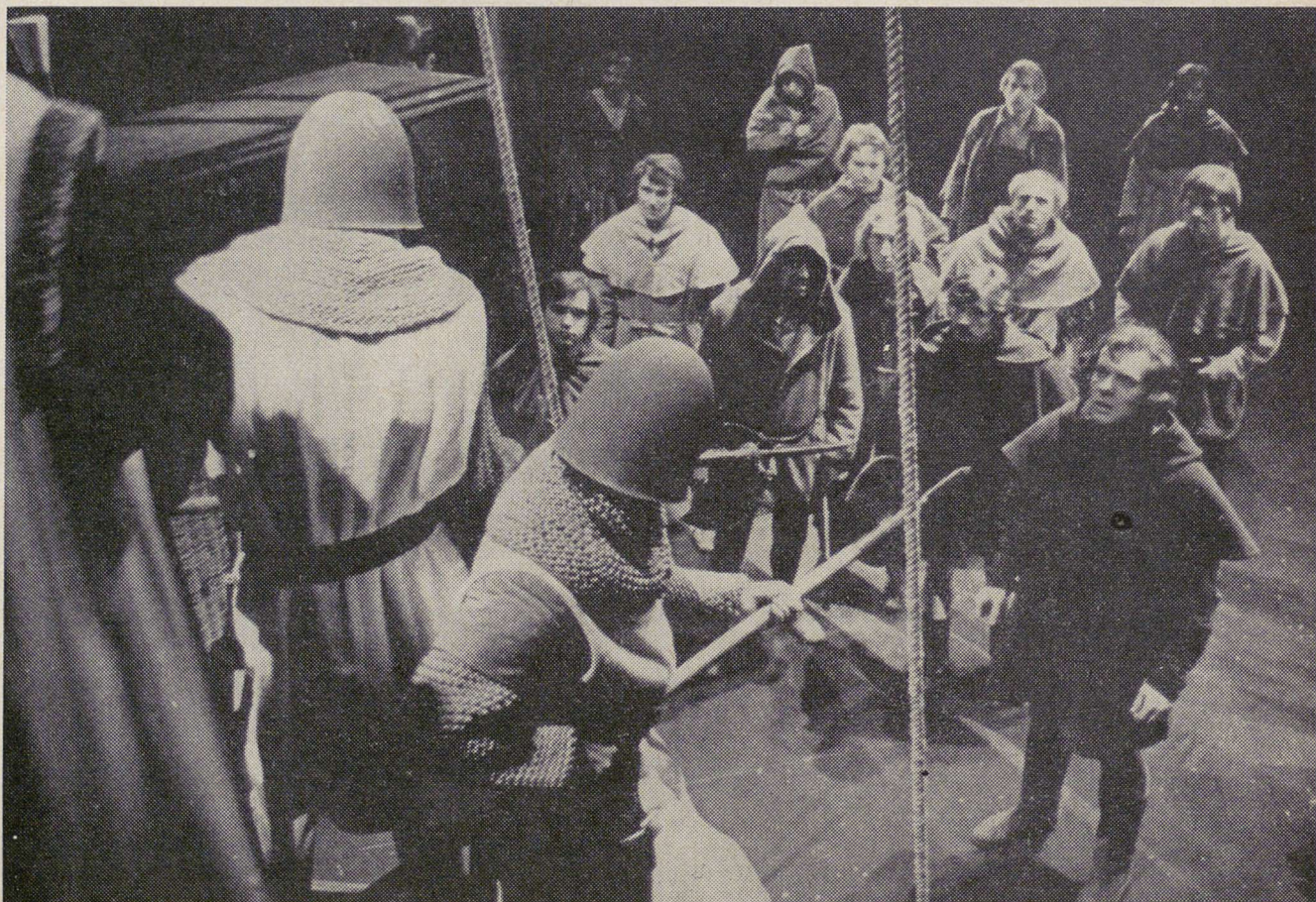
V této chvíli se veškerá činnost Svazu, jeho orgánů i celého navelkého aparátu soustřeďuje na sjezd. Vytváří se svazová koncepce, dokončuje analýza činnosti minulého Svazu a FITES, připravují referáty, které budou prosloveny ze sjezdové tribuny.

Nakonec bych se rád ještě byt jen zmínil, že Svaz také připravuje svůj tiskový orgán. A jsme-li na půdě amatérského tisku, pak snad mohu prozradit, že dochází k prvním plodným kontaktům mezi ÚV SČDO a vedením SČDU. Doufejme, že i z těchto kontaktů, vznikajících právě v rušném období předsjezdovém, vznikne řada užitečných a plodných činů, potřebných jak pro amatéry, tak pro divadelníky profesionální, z nichž velká většina nikdy neporušila svůj trvalý zájem a pomoc veliké obci amatérských nadšenců.

Alles Fuchs

rala, ostravského herce J. Švehlíka, Vl. Matulovou, dr. V. Holzknechta, zasl. um. L. Domanínskou, Vl. Jedenáctíka, nár. umělce J. Krombholce, J. Krulišovou, M. Machotkovou, zasl. um. Jiřího Němečka, nár. um. St. Neumanna, zasl. um. J. Petrovickou, J. Seidla, nár. um. M. Tauberovou, dr. V. Horáčka, dramaturga Vinohradského divadla, zasl. um. K. Palouše, doc. V. Adámka, J. Filipiho a dr. J. Malíka, ved. lit. dram. vysílání Čs. televize prof. A. Dvořáka, z filmové oblasti je to např. scenárista Fr. Vlček, J. Hrbas, šéf-

Kutnohorští haviři v provedení DOS Olomouc, režie J. Fréhár, foto I. Šimáček

O POLSKÉM DRAMATU

Mnoho ochotníků jistě z vlastní práce zná Alexandra Fredra, Gabriela Zapolskou nebo Michala Baluckého; některé amatérské soubory si troufají na náročnější spisovatele moderní, jako jsou K. I. Galszynski nebo S. Mrożek. Ano, jde o autory polské národní dramatiky, která patří mezi slovanskými k nejbohatším. Přibližně od poloviny minulého století mají polské hry na našich profesionálních i ochotnických jevištích své pevné místo, dobrý divácký ohlas i prokazatelný vliv na českou produkci a inscenační tvorbu. Dosud však nebyl k dispozici systematický informativní výklad dramatiky našich nejbližších sousedů. Tuto mezeru zaplnila nyní skripta brněnského polonisty doc. dr. Jarmila Pelikána, CSc. Stručný nárys dějin polského dramatu. Vydala je filosofická fakulta UJEP

v Brně a jsou k dostání v její fakultní prodejně.

Autor rozdělil dějiny polského dramatu od středověkých počátků po současnost do šesti kapitol. Při jejich vymezení vycházel z jednotlivých celoevropských uměleckých slohů a zároveň v periodizaci respektoval hlavní mezníky polské historie. Jak J. Pelikán postupuje od liturgického dramatu přes renesanční a humanistické hry k osvícenství a klasicismu (založení Národního divadla už v roce 1765), stává se jeho výklad podrobnější a zasvěcenější. Samostatná kapitola je věnována vlastenecké tvorbě romantického období (Mickiewicz, Słowacki, Krasiński, Norwid) a následující etapě realismu, naturalismu a novoromantismu (Wyspiański aj.). Polovinu skript zabírá meziválečné a poválečné období 20. století;

důraz je správně položen na široké tematické a žánrové rozpětí dramatiky lidově demokratického Polska. Zde i poučenější čtenář ocení detailnější informace o dramaticích, jejichž díla u nás vyšla knižně a časopisecky nebo byla inscenována, kteří naši poválečnou dramatiku ovlivnili a svým vkladem přispěli k rozvoji evropské avantgardy (Kruczkowski, Brandstatter, Broszkiewicz, Różewicz a další). Pelikánův stostránkový nástin se ve snaze o maximální přehlednost soustřeďuje na základní údaje a je psán poučeně a zároveň přístupně a čtivě. Uvítají jej nejen studenti slavistiky a divadelní vědy a divadelníci z profese, ale může velmi dobře posloužit také početné ochotnické obci. Přivítáme rovněž, splní-li autor slib z předmluvy skript a naváže na ně nárysem vývoje polského divadla a československo-polských divadelních vztahů.

uz

tip pro vás

tip pro vás

Redakce divadelních textů DILIA vydává ročně na sto nových titulů her. Jejich úplný výčet obsahují roční katalogy a v průběhu roku Zprávy DILIA, které si každý soubor i jednotlivec může bezplatně zajistit v distribuci DILIA v Čeletné ulici v Praze 1.

Z rozmnožených divadelních textů jsme se rozhodli pravidelně vybírat několik tipů, které si zvláště zaslouží pozornost a které by byly vhodné pro amatérské jeviště, a to nejen pro soubory vespole, ale i pro ty, které teprve začínají nebo si zahrají jenom občas. Tip pro svoji práci by tu měli najít i vedoucí dětských a mládežnických souborů.

Těm, kteří si ještě nemohou dělat nárok na některou trofej z Jiráskova Hronova, doporučujeme seznámení s původní českou hrou Rostislava Krevňáka **Koníček na koni**. Je to komedie ze současnosti, jejímiž hrdiny jsou obyčejní lidé na jednom obyčejném závodě. Ústřední postavou je účetní s naprosto nehrdinským jménem Koníček, vášnivý vyznavač čísel, který přijde na podivné machinace svého šéfa a jeho kumpánů a důmyslně je odhalí. Krevňákova veselohra má spád a vtip, výborné situace, znamenitě ze života odpozorované postavy, skýtající dobrou příležitost pro herce (8 mužů, 2 ženy – dekorace: náznaková).

Za pozornost stojí i maďarská hra László Nádasiho **Moje žena se zbláznila** o sobectví mužů, kteří pro své vlastní pohodlí nechťejí dovolit, aby se jejich žena zabývala jinou prací než prací v domácnosti. Přeložil ji František Stier. (2 muži, 3 ženy – dekorace: pokoj.)

V případě, že by se vyspělý soubor rozhodoval ve výběru dobré současné sovětské hry, pak bychom rádi upozornili na dvě díla. Prvním z nich je Směchovova adaptace polské novely Stawinského **Hodina H**, kterou úspěšně hraje moskevské Divadlo na Tagance. Její inscenace potřebuje především zkušeného představitele hlavní mužské role. Ústřední hrdina je muž středních let, ředitel projektového ústavu. Jeho sebevědomí dodává lesku právě postavení, byt, auto, žena, dcera a samozřejmě i milénka. Zvykl si všechno vidět od stolu své pracovny, všechno se mu stalo samozřejmostí, jeho sebekritičnost byla už dávno přehlušena samolibou iešitností, sobeckostí. V rozmachu gest jej zarazí domnělá diagnóza jeho choroby: rakovina. Pod zorným úhlem představ o svém konci se najednou proměňuje a jeho změna vyvolává škálu komických situací. Hra je opravdu vý-

bornou současnou satirou. (10 mužů, 7 žen – dekorace: náznaková.)

Pozoruhodným dílem, hraným nyní i na Západě, je dramatická novela kirgizského autora Mara Bajdžijeva **Duel**. Dala by se charakterizovat jako komorní drama milostného trojúhelníku, jenž je vpravdě jen fiktivní. Do vztahu milenců, jejichž poměr se zprvu divákovi jeví jako naprosto banální příběh mladé prodáváčky a jejího nadřízeného, zasáhne ženino setkání s mladým mužem, čistým, skromným, romanticky založeným hrdinou dnešní doby, jenž čeká na nevyhnutelnou smrt z ozáření radioaktivními paprsky jako na dobrovolný osud, jako na daň, již platí za desítky zachráněných lidských životů. Střetnutí s nevšedním hrdinským činem, s myšlenkami jeho vykonavatele, působí na vztah dvou lidí, zejména na jeho ujasnění a zkvalitnění, jako katarze. (2 muži, 2 ženy – dekorace: břeh jezera.) Obě hry přeložil Ota Popp.

NOSITELÉ ZLATÉHO TYLA

V této nové minirubrice vás budeme víceméně pravidelně informovat o nových nositelích nejvyššího ochotnického vyznamenání – zlatého odznaku J. K. Tyla.

OLGA BENEŠOVÁ je v civilním životě učitelkou na ZDŠ v Radiměři na svitavském okrese. Ochotnickému divadlu se věnuje dlouhou řadu let – pracuje na úseku dětského divadla, uměleckého přednesu mládeže a jako režisérka působí v amatérském souboru dospělých

v Radiměři. Je členkou okresní oborové sekce pro divadlo a krajské sekce pro divadlo a umělecký přednes. O. Benešová je činná též jako lektorka při různých instruktážích a zasedá v porotách divadelních i pro umělecký přednes. Při odpovědné a náročné práci učitele je tato její dobrovolná práce vskutku obdivuhodná a zároveň i příkladná a my přejeme nejen Olze Benešové mnoho úspěchů v další činnosti, ale také ostatním okresům hodné takových pedagogů.

Sodofkus Julián – Pavel Dostál. Z poslední premiéry Studia DOS Olomouc Kdyby všechny holky světa

TRADICE A SOUČASNOST OLOMOUCKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA

Dějiny českého divadla II. (1969) věnují jistě právem poměrně velkou pozornost ochotnickému divadlu, zvláště jeho vrcholné fázi ve 30. a 40. letech 19. století, kdy mělo ochotnické divadlo v našem národním životě největší význam. Na Moravě vzniklo národně osvobozenécké hnutí později a na příklad v německé Olomouci se do čela úsilí o konsolidaci českého národního života dostávají divadelní ochotníci teprve od 70. let 19. století. V září 1872 bylo c. k. místodržitelstvím v Brně schváleno založení Jednoty divadelních ochotníků besedních v Olomouci. Jádro Jednoty, která měla již na ustavující valné hromadě sedmdesát členů, tvořily tehdy známé olomoucké osobnosti z okruhu české vlastenecké společnosti. V archívním materiálu Jednoty i v olomouckém soudobém tisku najdeme svědectví o velkém zájmu české veřejnosti o ochotnickou divadelní produkci a z toho pramenící až horečnaté činnosti členů Jednoty. Skutečnost, že bylo za první sezónu uvedeno čtyřiatřicet představení, je dnes téměř neuvěřitelná. Je sice pravda, že šlo zpočátku o jednoduché jednoaktovky nebo výňatky z celovečerních her, ale i tak lze

předpokládat, že umělecké nedostatky inscenací musely být často vyvažovány vlasteneckým nadšením účinkujících i jejich diváků. Vedle českých autorů byli v repertoáru Jednoty hojně zastoupeni němečtí a francouzští dramatici. Stěží můžeme pravidelná nedělní ochotnická představení hodnotit běžnými uměleckými a estetickými kritérii, na rozdíl od inscenací soudobých profesionálních divadel byl jejich základní význam spíš osvětový; nelze pominout ani četné dobročinné akce Jednoty.

Na zlomu století podpořila zájem o české ochotnické divadlo v Olomouci pohostinská vystoupení několika předních pražských umělců: Marie Laudové-Hořicové, Marie Hübnerové, Evy Vrchlické, Eduarda Vojana, Hany Kvapilové a Karla Želenského. Pravidelné hostování celé skupiny pražských a brněnských herců se výrazně rozmohlo v období, kdy se režisérem Jednoty divadelních ochotníků besedních v Olo-

mouci stal velmi schopný organizátor a vzdělaný divadelník Václav Volánek (1906). Tak např. v roce 1909 hostoval Eduard Vojan v tragédii Othello, v Hilbertově Vině a v inscenaci Salome Oscara Wilda, Josef Šmaha hrál s olomouckými ochotníky Šubertova Jana Výravu a Šimáčkovu hru Jiný vzduch (v roce 1912), v Mageloně J. J. Kolára hostovala Eva Vrchlická (1912), která hrála o rok později také v Ibsenově Noře, v témže roce hostovala Růžena Nasková ve hře Viktora Ryškova Šosáci (1913), Eduard Vojan hrál s Jednotou v roce 1914 v Ibsenově hře Stavitel Solness a v Kupci benátském Williama Shakespeara. Vyjmenovaný repertoár byl pochopitelně uváděn i v původním amatérském obsazení a byl doplňován četnými dalšími inscenacemi. V rozmezí let 1909 až 1920 hrála Jednota několikrát Maryšu, Lucernu, Kolébku, Naše furianty a Paní mincmistrovou, znovu se hrála dramata V. K. Klicpery, J. K. Tyla, J. Štolby, F. X. Svobody, F. F. Šamberka, F. A. Šuberta, V. Štecha, nově byly uváděny hry J. Zeyera, J. Kvapila, G. Preissové, J. Mahena. Z cizí dramatické tvorby hrála Jednota kromě německých a francouzských konver-

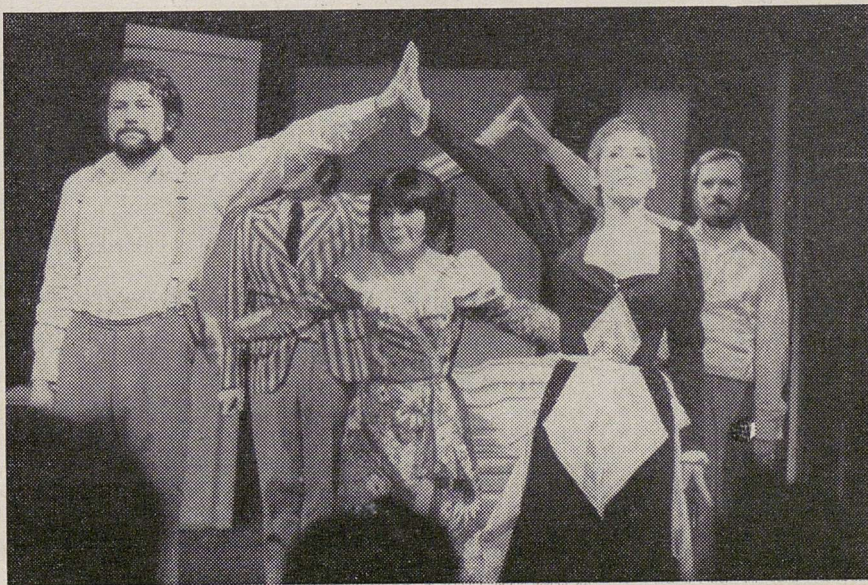
V říjnu 1912 oslavila Jednota divadelních ochotníků — známá v té době již pod názvem Volánkova jednota — velmi důstojně čtyřicet let svého trvání. Při slavnostním matiné v Národním domě ocenil význam českého ochotnického divadla v Olomouci čestný host jubilejních oslav, bývalý ředitel pražského Národního divadla F. A. Subert. Ve svém projevu mimo jiné potvrdil, že hlavním cílem Jednoty musí být veškerá podpora vybudování stálého českého divadla v Olomouci. Je nesporné, že Jednota divadelních ochotníků nejen vlastní bohatou činností divadelní, ale i neúnavnou prací organizátorskou a osvětovou připravovala v Olomouci půdu pro dobrou práci stálé české scény. Nelze pominout ani zcela praktickou finanční podporu, kterou ochotníci pravidelně odváděli do Fondu pro zřízení samostatného a důstojného českého divadla v Olomouci, a později i Družstvu českého divadla v Olomouci, jehož byla Jednota zakládajícím členem. Od roku 1920, kdy se myšlenka profesionálního českého divadla v Olomouci stala skutkem, se žiště práce Jednoty přeneslo nejprve na hanácký venkov, později pořádal soubor také zájezdy do moravského pohraničí, aby posílil tamní české menšiny.

Ve 20. století olomoucké ochotnické hnutí postupně ztrácí charakter národně osvětový a nabývá více povahy zájmové kolektivní činnosti. Teprve v šedesátých letech se dostává v Olomouci do popředí jiná varianta amatérismu, která je ve struktuře olomouckého divadelního života svébytným článkem po stránce dramaturgické, inscenační i orientací k mladému publiku. Na podzim roku 1961 bylo při Divadle Oldřicha Stibora a Okresním domě osvěty ustaveno tzv. Studio LUT, později přejmenované na Studio amatérského divadla. Studia při profesionál-

ochotnických divadel, úspěšné hostování v cizině a v posledních letech i spolupráce s Čs. televizí. Vlastní uměleckou práci Studia charakterizovalo především neustálé hledání osobitého, moderního divadelního tvaru adekvátního průměrnému věku i schopnostem amatérského kolektivu. Studio se neprofesionalizovalo, nesnažilo se uvádět za každou cenu velký klasický nebo módní repertoár. Dramaturgie, režie a v neposlední řadě i choreografie vycházela velmi správně z osobních možností každého jednotlivce. Jedině tak mohly vzniknout inscenace, jejichž uměleckou kvalitu i divácký úspěch lze charakterizovat velmi stručně — radostí ze hry, spontánností, přirozeností a vitalitou. Smyslem a cílem činnosti Studia byla možnost sebevyjádření prostřednictvím umělecké tvorby a snaha přinést umělecké zážitky mladému divákovi. Všechny tři moherecké složky tohoto divadla byly profesionální, amatérský kolektiv pracoval pod vedením profesionálů a přesto — nebo právě proto — vyrostl ze Studia soubor, který šel cestou dramaturgického i inscenačního experimentu proti profesionální konvenci stálého činoherního souboru.

Proměna vlastní funkce amatérského divadla v Olomouci nemohla být po 100 letech lépe dovršena.

kův snímek je z jedné z prvních inscenací. Pod názvem Play Šamberk uvádí Studio v Snítlově režii a úpravě Blázinec v prvním poschodí.

Neudatní vojáci athénští, Kofolus (R. Pogoda) a Sodofkus (P. Dostál)

kdyby všechny holky světa

Autorský kolektiv Studia amatérského divadla v Olomouci si vytvořil pro svou novou inscenaci text, který vědomě vychází z divadelní formy známé v Osvobozeném divadle. Vznikla hudební revue na pozadí volně zpracovaného příběhu Aristofanovy *Lysistraty*. Jde o sladý výstup, scének a písniček, vedoucí k dobré pohodě, smíchu i zamyšlení, to vše s výrazným mírovým a protiválečným záměrem.

Rámec inscenace tvoří dva zpěváci — antičtí herci —, kteří ji otevírají, řídí její průběh a hlavně pomocí songů ji komentují. Vytvářejí protiváhu ke komediální nadsázce, v některých místech až parodie na antiku, na vztahy mezi ženami a muži, na válku, na samozvané hrdiny apod. Protiválečné i lyrické texty těchto songů působí ve spojení s výraznou a citlivou hudbou Richarda Pogody velmi silně. Zásahu mají i oba interpreti (Čenda Švec a Miroslav Kadlčík).

Vlastními organizátory vzpoury žen a jejich útěku z Athén jsou však dva bodíři neudatní vojáci Kofolus Damiános (Richard Pogoda), a Sodofkus Julián (Pavel Dostál). Oba se bohatě inspirovali dvojicí Osvobozeného divadla, jdou však vlastní klaunskou cestou a dobře.

Hra má pochopitelně některá úskalí, například v tom, že se zvolenou nad-

sázkou nekoresponduje příběh *Lysistraty* a jejího milého Lukiána. Problém je s domyšlením celého závěru hry a některých vedlejších motivů, zejména vzhledem k prostoru, který dostávají (Heybalides, radní a Xantipa apod.). Lze ovšem očekávat, že premiérou práce na hře nekončí a jako u každé původní novinky povade jevištní život inscenace ke korekcím autorským, režijním i hereckým. Jinak však text je neobyčejně vtipný, s řadou znamenitých nápadů, slovního i situačního humoru. Dobrou úroveň mají texty písniček a k nim komponovaná původní hudba. To vše umožňuje dobrý kontakt s hledištěm a předloha počítá i s možnostmi herců, na něž jsou postavy psány.

Režijní žezlo ve Studiu převzal po Kamilu Markovi Jiří Kroc, herec Divadla Oldřicha Stibora, který pokračuje důstojně v práci svého předchůdce. Domýšlí hru, snaží se vést děvčata a chlapce k základní charakterizační práci na individuálních hereckých úkolech. Zvládá ve spolupráci s Evou Jahodovou (choreografie) i práci v komparsových scénách. Má smysl pro vtip, jeho pointu, pro rytmus představení i pro míru vkusu.

Lze předpokládat, že nová inscenace Studia bude mít značný ohlas u mladých diváků, kterým je především určena, což ostatně dokázalo už premiérové odpoledne. Studio tak vstupuje stále mladě úspěšně do své druhé desítky let. **Z. K.**

75. VÝROČÍ DIVADLA MALOSTRANSKÉ BESEDY

Bádat v historii dnešního pražského divadelního souboru Závodního klubu Motorlet znamená vrátit se do dávných dob Rakousko-Uherska, do devadesátých let minulého století. V době revolučních myšlenek vznikalo i české divadlo. Vyvrcholením těchto snah byl rok 1897, kdy v bývalém sále malostranské radnice v 4. čtvrti Malostranské besedy se utvořil dne 4. května divadelní soubor pod názvem DIVADLO MALOSTRANSKÉ BESEDY, soubor, který vešel do historie amatérského divadla. Řadami jeho členů prošlo mnoho těch, kteří se stali hereckým pojmem i mezi profesionály, soubor se zúčastnil i několika Jiráskových Hronovů.

V květnu roku 1967 došlo ke sloučení Divadla Malostranské besedy se stávajícím dramatickým kroužkem Závodního klubu Motorlet a bylo dohodnuto užívat společný název Divadelní soubor ZK Motorlet.

Dnes tedy tento kolektiv, průběhem let neustále omlazovaný, hraje pod hlavičkou n. p. Motorlet, je spokojen, nalézá pochopení u svého mateřského podniku a cítí se k němu zavázán i tím, že pokračuje v úspěšné tradici Divadla Malostranské besedy.

Hry, které soubor nastudoval v posledních letech, měly vesměs dobrou úroveň, ať už to byla hra F. Tetauera „Zápas draků“, nebo detektivka Watky na a Dudleye „Dům u dvou vražd“, veselohra Corry a Achilleho „Jedenáctý v řadě“, Brechtův „Strach a bída Třetí říše“ či Ridleyův „Půlnoční vlak“, i další hry, které byly inscenovány vždy s největší poctivostí. Všechny premiéry se dočkaly celé řady repríz, a to jak v Praze, tak i na zájezdech. Soubor vytvořil Studio mladých, kde přední členové souboru i profesionální umělci vychovávají nejmladší hereckou generaci.

K tomuto vzácnému výročí vzniku divadla nastudoval soubor hru Karla Čapka „Bílá nemoc“, kterou uvede jako

slavnostní premiéru letos na podzim v Závodním klubu Motorlet. V rámci oslav se konala slavnostní členská schůze. I další premiéry v tomto jubilejním roce budou zaměřeny k 75. výročí vzniku.

I když se dnes soubor již cítí jako jeden z kolektivů zájmové umělecké činnosti Závodního klubu Motorlet, hrdě se hlásí k tradicím divadla, ze kterého vyšel a které ve své historii udělalo tolik pro myšlenku ochotnického divadla. **A. HUBNER**

Olbachtův Bratr Žak v SKN: Olga (S. Špánková), Četnický důstojník (J. Teplý). Foto dr. Svoboda

Sheridan 338
 Scheinflugová 339
 Schiller 150
 Schisgal 340
 Schulze 221
 Sofoklés 151
 Solovič 343
 Somček 341, 342
 Souček 222
 Steinbeck 344
 Stodola 152
 Stránský 219
 Strindberg 345
 Stroupežnický 153, 154, 155
 Suchovo-Kobylin 156
 Svoboda F. X. 157
 Swinarski 346
 Szakonyi 347
 Szigligetti 348

 Šamberk 158, 159, 349
 Škvarčin 350
 Šrámek 160, 161, 162
 Štech 163
 Švarc 351, 352

 Terentius 173
 Tetauer 174
 Thomas, Brandon 175
 Toman 353
 Topol 354
 Tuwim 355

Tvarůžek 223
 Tyl 164—172

 Ustinov 356

 Váh 357
 Vampilov 358
 Vančura 176—178
 Van Druten 359
 Vaňátko 224—227
 Vega 179, 180
 Verhaeren 181
 Voglová 220
 Vojnović 360
 Volodin 361
 Voskovec a Werich 182—184
 Vrchlický 185

 Wall 362
 Walló 228
 Wedekind 363
 Wenig—Kožíšek 229
 Werfel 364
 Wilde 186, 187
 Wilder 365
 Williams Tennessee 366, 367, 368
 Wolf Friedrich 369
 Wuolijoki 370

 Zapolska 371, 372
 Zeyer 188
 Zvon 189

[364]

Werfel, Franz

JACOBOWSKÝ A PLUKOVNÍK

(Jacobowsky und der Oberst, 1941)

Komedie o tragédii. Tři dějství. Přeložila Z. N. Arnoštová. 16 m, 7 ž, kompars. Scény: prádelna hotelu, malé náměstí, silnice, lesní mýtina, kavárna, přístavní hráz. Děje se ve Francii v červnu 1940.

Do krytu, v němž jsou ukryti hosté hotelu a mezi nimi i galantní a duchaplný muž, polský židovský uprchlík Jacobowský, vpadne velitel protiletectvé obrany a hrubě láteří, že nahoře v poschodí svítí dvě nezatemněná okna. Ukáže se, že patří k popoj, v němž je polský plukovník s jakousi lehkou osobou. Je přiveden do krytu a tam mu jiný Polák, Szabuniewicz, předává tajné posláni, jež má být doručeno neprodleně do Francie. Jacobowský ve snaze dostat se co nejdříve z obsazované Francie, zakoupí staré auto, ale protože neumí řídit, pozve plukovníka se Szabuniewiczem, aby jeli s ním. Autoritativní důstojník nechá vyházet z auta Jacobowského cenná zavazadla, protože ve voze potřebuje více místa, a pak sedá za volant a pochybným šoférským umem řídí vůz k atlantickému pobřeží. Ani hitlerovská vojska, která jsou jim v patách, ani vlastní tajné posláni nebrání plukovníkovi rytířsky plnit galantní povinnost zastavit se cestou u krásné Marianny a vzít ji s sebou i se spoustou zbytečných zavazadel i s oblíbeným psíkem a kočičkou. Jacobowský, jemuž pro samé cizí kufry nezbylo ve vlastním voze jiné místo než vzaďu na podlaze, unikne jenom šťastně zatčení, ale sežene přitom poukaz na benzín, aby výprava mohla pokračovat dále. Marianna začíná Jacobowského obdivovat pro jeho ducha, pro

jeho schopnosti řešit nesnáze, i pro jeho pozornost vůči ní. Plukovník na Jacobowského žárlí a chce jej dokonce vyzvat na souboj. Než se vše vyřeší, jsou uprchlíci dostiženi Němci a zachráněni se opět pouze duchaplností Jacobowského, jenž plukovníka vydává za utečence z bombardovaného blázince a získá nakonec od Němců další přiděl benzínu, aby nebezpečný šílenec mohl být co nejrychleji dopraven do bezpečí. Pak se uprchlíci sejdou až v přístavní kavárničce, kde Jacobowský jen díky své skvělé inteligenci unikne další razii a kde čeká anglický důstojník, aby plukovníka i s tajnými doklady přepravil do Anglie. Na lodi je pouze jedno místo navíc. Marianna, jež by mohla odjet s plukovníkem, nabídne toto místo Jacobowskému. Anglický důstojník však odmítá přepravovat bezcenného civilistu. Teprve když pochopil mimořádné hodnoty tohoto člověka, odváží jej s plukovníkem za moře. Na břehu zůstává Szabuniewicz a Marianna, odhodlaná přestat válku ve vlasti a přivítat jednou svého plukovníka s vítěznými vojsky. Herecky velmi náročná hra patří k nejlepším titulům válečné dramatické tvorby. Nejen obrazem okupované země, ale znamenitou studií lidských povah a oslavou jejich nejlepších hodnot.

Franz Werfel (1890—1945), pražský rodák, je významný německý spisovatel moderní literatury. Vedle proslulých románů a povídek psal ojedinele i dramata (úprava Euripidových Trojanek, vlastní hry Juarez a Maximilian, Království boží v Čechách aj.).

e

Wildier, Thorton

NAŠE MĚSTEČKO

(Our Town, 1938)

Hra o třech dějstvích. Přeložila Marie Horská. 14 m, 7 ž, malý kompars. Scéna: nábytkové náznaky na prázdném jevišti. Děje se v letech 1901—1913 v městečku Grover's Corners ve státě New Hampshire.

Hru uvádí asistent režiséra vypravování o malém americkém městečku. Uvádí pak jednotlivé scény, hrané na prázdném jevišti, jenom s nejjednodušším zařízením. Všechny, drobné starosti obyvatel městečka, jejich poklidný život, přátelské vztahy, to všechno se odehrává v okruhu dvou rodin lékaře Gibbse a redaktora Webba. První dějství je nazváno Každodenní život. Po něm uplynou tři léta a druhé jednání, pojmenované Lásky a manželství, začíná stále stejným roznášením novin a mléka brzo ráno. Jenomže toto druhé ráno není zcela všední, protože toho dne bude svatba George Gibbse, lékařova syna, a redaktorovy dcery Emily Webbové, které jsme v prvním jednání poznali jako spolužáky, napovídající si z okna do okna výsledky matematických úloh. Asistent režie nechává zahrát zpětně i ty okamžiky jejich života, které uplynuly mezi oběma jednáními. Tak sledujeme, kdy si oba mladí přátelé uvědomili své vztahy k sobě, i ty těžké okamžiky, kdy se pro sňatek ještě příliš mladých dětí rozhodují rodiče, i zmatky obou mladých snoubenců ve chvíli, kdy předstupují před oltář. V posledním jednání jsme na místním hřbitůvkou. Na židličkách, představujících náhrobky, sedí zemřelí obyvatelé města. Je tu už i paní Gibbová. Vedle ní je prázdná židle. To je připravený hrob pro Emily Gibbovou, která před týdnem zemřela při porodu. Pohřeb je nahlížen očima mrtvých,

pro něž mnoho z lidského života ztrácí už smysl. I mrtvá Emily se tomu musí přizpůsobit. Její pokus vrátit se alespoň v duchu znovu do života ztroskotá, když s pomocí asistenta režie znovu prožívá dávný šťastný den svých dvanáctých narozenin. Emily nemá sílu unést pohled na krásu života s vědomím jeho tragického údělu. — Překrásná a zajímavě komponovaná hra o kráse lidského života a o jeho nejceněnějších hodnotách — přátelství a lásce — i o údělu jeho konce.

Thorton Niven Wildier (1897) je významný americký spisovatel, známý u nás nejen mistrovskou povídkou Most svatého Ludvíka krále, ale i svými dvěma hrami Naše městečko a Jen o chlup.

[366]

Williams, Tennessee

DŮM NA ZBOURÁNÍ

(This Property Is Condemned)

Hra o jednom aktu. 1 kluk, 1 mladé děvče. Výprava: železniční násep na předměstí malého města ve státě Mississippi.

Mladé, sotva sukénkám odrostlé děvče Willie se setkává na náspu kolejí s chlapcem o málo starším. Chlapec se chlubí se svojí starší sestrou, s jejími známostmi s železničáři, i s dary, které od nich dostávala. Vychází však najevo, že sestra onemocněla, nápadníci ji opustili a opuštěná že zemřela na souchotě. Willie zůstala sama ve starém domě na zbourání, když její sestra utekla s nějakým brzdářem. Willie nosí sestřiny šaty, převzala její nápadníky, sní o tom, že také dostane souchotiny a kdo po ní zdědí nápadníky. Vysvětlí Tomovi, že se mimo jiné pokouší o rekord v chození po koleji. S rozbitou panenkou v ruce se vrací Willie do svého domu na zbourání.

Jilek 197, 198, 196

Jirásek 61—66

Jonson 67

Kainar 199

Karafiát—Flíček 68

Karinthy 288—290

Karvaš 69

Kivi 291

Kleist 70

Klicpera 71—76, 90

Kocmánek 297

Kolár 77

Komédie o Anešce 94

Komédie o hvězdě 96

Komédie o umučení a slavném
vzkříšení 95

Konrád E. 79, 78

Korostylev 200

Kostov 292

Kožík 293

Krásnohorská 201

Krléža 294

Krpata 295

Kruczkowski 296

Kubátová—Strejčková 80

Kundera M. 81

Kvapil 82

Kyrmezer 298, 299

Labiche—Martin 92

Langer 83—86

Lelli 302

Leonov 303

Lermontov 93

Lesage 87, 88

Lessing 89

Lichardová—Lokvencová 202

Lichý 203, 204, 205

Longen 300 (309), 301

Lorca 97, 98, 99

Lovinescu 304

Lucian—Puicea 206

Luknár 207

Machiavelli 104

Macourek 208

Maeterlinck 305

Mahen 306, 101, 102, 103

Macháček 100

Makarius 212, 211, 210

Marceau 307

Marivaux 103

Marlowe 106

Mastíčkář 308

111 Maugham 309

Maupassant-Hochwälder 107

Menandros 310

Mesterházi 311

Mikulka 209

Mistr Petr Pleticha 312

Molière 108—114

Molina 313

Molnár 314, 315

Morstin 325

Mroček 115, 116

Mrštíkové 117

Nash 316, 317

Neff 318

Nezval 129, 128, 320

Neruda 319

Němcová—Pleskot 118

Nušic 121, 119, 120

O'Neil 321

Ostrovskij 122, 322

Otway 323

Pagnol 123

Palárik 324

Patrick 326

Paulů 213

Pavliček 214

Pavlovová 327

Petrovič 124

Pfleger Moravský 328

Pirandello 125, 126, 127

Plautus 130, 131

Preissová 132, 133

Prévert 329

Priestley 134

Puget 330

Puškin 138, 139

Radok—Tesařová 215

Raimund 135

Raupach 136

Rej z Naglovic 331

Renč 137, 217, 216

Rolland 332

Rostand 140

Różewicz 333

Ruzzante 334

Říha 218

Sabina 335

Sachs Hans 141

Scribe 142

Sebastian 337

Shakespeare 143, 144, 145

Shaw 146—149

jsou dódnes živou součástí repertoáru světových divadel: Zabička, Morálka paní Dulské, Čtveřice, Slečna Maličevská.

Ko

REJSTRÍK AUTORŮ

Albee—Cullers 230
Alda 190
Andrejev 231
Andrejewski-Dejmek 232
Anouilh 233
Arbuzov 234
Aristofanes 1
Aškenázy 2

Balucki 235
Balzac (Palovic—Daneš) 3
Balzac—Götz 4
Barč—Ivan 236
Bařinka 237, 191
Beaumarchais 6, 5
Beaumont—Fletcher 7
Becque 238
Benešová—Burian 239
Björnson 240
Blažek 8
Borchert 241
Bozděch 9
Bréal 242
Bukovčan 243
Büchner 244

Calábek 245
Calderon 10, 11
Cami 246
Cankar 247
Caragiale 248
Casona 249
Cervantes 13, 12
Cinybulk 192
Cocteau 250, 251
Congreve 252
Corneille 253
Courteline 254
Coward 255
Csiki 256

Čapek, Karel 19, 16, 20, 15, 18
Čapkové 14, 17
Čechov 22, 21, 23, 257
Čtvrtek—Lichý 205

De Benedetti 258
De Filippo, Eduardo 25, 24
Delaneyová 259
Disman 193
Dostojevskij—Burian 260
Drda 27, 261, 26
Držić 28
Dumas 29
Dürrenmatt 262
Dyk 31, 30, 264
Dyk—Burian 263

Fonvizin 266, 265
Franko 267
Fraška o kádi 268
Fredro 32
Frisch 269
Fry 270

Gladkov 272
Goethe 271
Götz 33
Gogol 34, 35
Goldoni 38, 40, 41, 36, 37
Goldoni—Hoffmeister 39
Gorkij 43, 42
Gozzi 44
Gregor—Tajovský 45

Hansberryová 273
Hanzálková 194
Hardt 274
Hartog 275
Hašek 46
Hauptmann 47
Hausmann 276
Hellmanová 277
Heijermans 278
Hikmet 49
Hoffmeister 50
Hofmann 279
Holberg 51
Hollý 280
Horvath 52
Horynová 195
Hrubín 54, 55, 33
Hubalek 281

Choynowski 282
Christie 56, 57

Ibsen 60, 59, 58
Ionesco 284, 283, 285

Janovský 286
Jariš 287

[367]

Williams, Tennessee

AUTODAFÉ

(Auto-Da-Fé)

Tragédie o jednom dějství. 1 m, 1 ž. Výprava: veranda starého dřevěného domku ve čtvrti Vieux Carré v New Orleansu.

Eloi, syn paní Duvezetové, nedovoluje ani své matce, aby vstoupila do jeho pokoje, protože podezírá celé své okolí, že je sledován a chce si chránit své soukromí. Naléhá na matku, aby dům, kde žijí spolu se svými strážníky, prodala. Nesnáší totiž špínu prostředí, v němž má žít, včetně čtvrti, kde dochází k násilnostem. Ostatně celé město je mu odporné. Je přesvědčen, že žádná jiná náprava není možná než zničení města, tak jako podle Písma byla zničena semeniště zkázy. Marně matka syna uklidňuje, navíc dost nesmyslně, svými pravidly hygienického způsobu života. Nakonec se synovo rozčilení vysvětluje tím, že na poště, kde pracuje, vypadl sprostý obrázek z dopisu a Eloi stojí před problémem udat odesílatele nebo dopis zničit. Doposud neudělal nic, nakonec se pokouší dopis spálit, popálí se, zamyká se v kuchyni, je slyšet výbuch a objevují se plameny.

[368]

Williams, Tennessee

DVACET SEDM VAGÓNŮ BAVLNY

(27 Waggon's Full of Cotton)

Hra o jednom dějství a třech obrazech. 2 m, 1 ž. Výprava: veranda domku nedaleko města Modrá Hora ve státě Mississippi.

Jake Meigham, majitel strojů na čištění bavlny, zapálí zařízení syndikátní plantáže a získá tak rozsáhlé objednávky na čištění bavlny. Donutí svou obtloustlou

a hloupou ženu, aby všem řekla, budou-li se ptát, že v době požáru se nehnul s verandy. Jeho žena si to stále plete a nakonec, když s ní zůstane správce syndikátní plantáže o samotě, vybreptá informace o odchodu svého muže v době, kdy začal požár. Pak si vzpomene na to, že to neměla říkat, všechno zapře, avšak správce už ví, na čem je a využívá toho, aby mohl chodit palíči za ženou. A tak dochází ke krásné sousedské výpomoci: Jake čistí sedmadvacet vagónů bavlny pro syndikát a správce syndikátu, který se od hloupé ženy dozvěděl, kdo založil požár, chodí Jakeovi za ženou.

Uvedené aktovky i další čtyři, které jsou v souborném vydání Orbisu (Praha 1968), přeložila Hana Budínová. V těchto aktovkách z počátků jeho dramatické tvorby nalézáme náměty, atmosféru, motivy i dramatickou techniku, jak je známe z jeho pozdějších slavných her (Sestup Orfeův, Kočka na rozpalené plechové střeše, Tramvaj do stanice Touha, Tetovaná růže, Léto a dým či Skleněný zvěřinec).

Tennessee Williams (1914) patří do generace amerických dramatiků, kteří kladou svými díly nálehavé otázky po životním smyslu, životních vztazích i po vývoji lidské osobnosti v moderním průmyslovém a odcizeném světě.

Ko

[369]

Wolf, Friedrich

PROFESOR MAMLOCK

(1934)

Hra o čtyřech dějstvích. Přeložil Ladislav Kulháněk. 9 m, 4 ž. Děje se v přípravně operačního sálu a v bytě Mamlockové 1932—33 v Berlíně. Rozmnožila Dillá.

Zdravotnický personál čeká před operací na svého šéfa, profesora Mamlocka. Jsou mezi nimi přátelé, obdivovatelé, ale také nacisté, asistent Hellpach a asistentka

Inge. Mamlock je žid. Už je zde také první pacient, redaktor Seidel, profesorův starý přítel, přízpůsobivý době. Mamlock nemá politikaření v nemocnici rád. Dělníka, který byl vážně zraněn v boji s nacisty, napomíná, že má pamatovat na svou rodinu. Ošetřovatel, dárce krve Šimon, také žid, mu dá samozřejmě krev, jako už ji dal víckrát.

Rolf, syn Mamlockův, je komunist, jeho sestra Ruth nechápe, že se zapálením říšského sněmu sehrálo divadlo. Matka, arijská, je mírní, bojí se o své děti. Rolf nepřesvědčí ani otce, který se domnívá, že boj je čestný, že by to přece noviny nepsaly. Seidel přichází a radí profesorovi, aby na pár dnů zmizel, začínají pogromy, Hellpach má zvláštní pověření. I teď chce zakazovat profesor Rolfovi činnost v rudých organizacích. Inge vystupuje ze služeb na klinice, nemůže uznat žida za šéfa. Ale když Rolf odchází do boje, vydá se za něj, aby ho varovala a vrátila matce. Mamlock už nesmí na kliniku. Ruth přichází se žlutou skvrnou, vyhnána ze školy. Asistent Hirsch a ošetřovatel Šimon už také nesmějí dělat svou službu. O Mamlockově klinice se píší strašné zvěsti. Seidel jen krčí rameny. Arnošt přináší balík tiskovin pro Rolfa. Rodina ho nakrmí a on prostě, bez frází vykládá, o jaký boj to teď jde. Posílen jidlem odchází. Inge viděla Rolfa, jak prodává noviny. Matka ji prosí, aby ho přivedla. Mamlock se vrací ze své kliniky ve zbědovaném stavu. Známi mu radí odjet do ciziny. Hellpach přichází oznámit Mamlockovi, že je propuštěn. Inge přivádí Rolfa a radí mu, aby odjel do ciziny, aspoň matce ať to tak řekne. A sama stojí na stráž, aby ho ještě ochránila, pokud je s to. Komisař Hellpach agituje, aby čestná výjimka pro Mamlocka jako frontového bojovníka, padla, aby se arijsí lékaři zřekli spolupráce s ním. Ošetřovatele Šimona propouští. Tu se Mamlock práce

v nemocnici zřídá. Komisař to bere jako provokaci, dojde mezi nimi k ostré výměně názorů, komisař to zkreseně zapisuje a nutí všechny k svědeckému podpisu protokolu. Všichni podepsali, Inge odmítla, komisařovo vystoupení jí otevřelo oči. Mamlock papír roztrhá a zastřelí se.

Friedrich Wolf (1888—1953), německý antifašistický dramatik a spisovatel. Drama Profesor Mamlock věrně ilustruje dobu Hitlerova uchvácení moci, ukazuje, jakými prostředky se upevňovala jeho vláda. **kr**

[370]

Wuolijoki, Hella

ŽENY NA NISKAVUORI

(Niskavuoren naiset, 1936)

Komedie o prologu a třech dějstvích. Přeložila Kyra Platovská. Vydal Orbis 1962. 10 m, 12 ž. Děje se na několika místech velkostatku na Niskavuori ve dvacátých letech tohoto století.

Oslavují se jmeniny staré paní hospodyně. Do společnosti přijde také nová mladá učitelka Ilona Ahlgrenová, která je tu nadšena krajinou, lidmi, svou svobodou. S Aarnem, pánem na Niskavuori, který tu žije ve své rodině osaměle, se sblíží a jsou šťastni, že se potkali. Na Niskavuori se donese, že někdo chodí v noci k učitelce. Stará hospodyně si pozve Ilonu na pohovor a líčí jí, jak byli všichni muži vázání na tento statek, že se vždy od svých lásek vraceli zase sem. Aarneho se snaží v jeho lásce zviklat tím, že mu říká, že bohatý statekár Šimola se kolem Ilony točí.

Aarne je u Ilony. Jeho manželka Marta se to dozví, zbucuje celou vesnici, ale Aarne zatím nepozorován uprchl. Stará hospodyně poznává statečnou Ilonu, která se nehrozí pronásledování ani toho, že je s Aarnem v jiném stavu. **108**

Je v lásce šťastna. Mezi manžely je hádka. Ale nakonec se Marta domnívá, že za Ilonou chodí někdo jiný a Ilona jen předstírá, že je to Aarne. Proto se musí sejít hned zítra školní rada a ta děvka musí vyznat, kdo to opravdu je a musí táhnout pryč. Na schůzi školní rady vymáhají surově na Iloně doznání. Šimola prohlašuje, že to byl on. Ale Aarne se vzchopí, přiznává, že on to byl a že oba odtud odejdou pryč, neboť mají životy ve svých rukách. Stará hospodyně s Martou musí držet statek pro děti samy.

Hella Vuolijoki (správně Wuolijoki, 1886—1954), finská pokroková spisovatelka a dramatička, která svým sociálně kritickým hlasem urychluje odstraňování starých konvencí na venkově i ve městě. Z dalších her: Chléb na Niskavuori. **kr**

[371]

Zapolská, Gabriela

MORÁLKA PANÍ DULSKÉ

(Moralność pani Dulskiej, 1906)

Komedie o třech dějstvích, přeložil Jaroslav Simonides, vydala Dilia 1971. 2 m, 7 ž. Výprava: salón měšťanské rodiny. Doba děje: počátek dvacátého století.

Paní Dulská, majitelka činžáku, která je nemilosrdná na své nájemníky, ale důsledná na zachovávaní vnějších znaků měšťácké morálky, se dostává do situace, kdy hrozí skandální svatba jejího syna Zbyška se služkou Hankou. Hanka totiž otěhotněla se Zbyškem, který ji sváděl, což paní Dulská věděla a vědomě držela služku v domácnosti, aby zabránila synovi v jeho hýření a návštěvách lehkých žen. Nenadála se toho, že Zbyšek bude chtít si Hanku vzít. Takový skandál nemůže paní Dulská připustit, a proto ve spolupráci s neteří se jí po-

daří přemluvit syna, aby od snátku upustil. Není to ostatně tak těžké, protože Zbyšek je slaboch. Obě se pokoušejí získat pro svoje záměry i Hančinu kmotru. Ta má přesvědčit Hanku, aby převzala malé odstupné a odešla. Hanka však sama položí Dulské nůž na krk: buď dostane tisíc zlatých, nebo půjde k soudu, bude žalovat o alimenty a svá práva si vymůže. Paní Dulské nezbývá, než Hance zaplatit a ta odchází ze špíny a pokroucené morálky. **Ko**

[372]

Zapolská, Gabriela

ŽABIČKA

(Żabusia, 1897)

Hra o třech dějstvích. Přeložil Jaroslav Langer, vydal Orbis Praha 1956. 3 m, 5 ž, 1 dítě. Výprava: měšťanským komfortem zařízený salónek. Doba děje: konec devatenáctého století.

Půvabná ženuška, zvaná Žabička, manželka Bartnického, se za jeho zády schází s jiným mužem. Při tom jak Bartnický, tak její rodiče vychvalují vlastnosti vzorné ženy a maminky. Jen Marie, sestra Bartnického, nemá Žabičku ráda a tuší její pravou lehkomyšlnou povahu. Stane se, že Bartnický s Marií překvapí Žabičku v bytě s milencem, který je navíc snoubencem Marie. Před manželem Žabička vydává cizího muže za milence sousedky, ale Marie pozná pravdu. Připraví pomstu pro nevěrnou švagrovou, donutí ji přiznat se Bartnickému, když však uvidí hořekujícího bratra vyčítajícího ženě, že měla raději mlčet, že mu bylo lépe, když nic nevěděla, obrací celou věc v žert, aby zachránila bratrovi klid.

Gabriela Zapolská, vlastním jménem Gabriela Korwin-Piotrowska (1860—1921), prožila rušný život jako spisovatelka, herečka a divadelní podnikatelka. Vedle řady románů napsala několik her, z nichž čtyři

Divadelní soubor ROH-klubu „Záleší“ v Humpolci uvedl s velkým úspěchem detektivní komedii Jana Makaria „Smrt obchází Dianu“. Přítomná krajská porota z Českých Budějovic, v čele s A. Baštou, vyjádřila se velmi uznale zejména o herecké práci Miluše Strádalové, která dala postavě distingvovaně majitelky penzionu anglickou zdrženlivost a potřebný šarm, a Mileny Šimkové, jejíž nahluchlá učitelka, slečna Filomena Carsonová si v ničem nezařadila s profesionálními výkony v této roli na stálých scénách. Plně obsazené hlediště vřele přijalo též sympatický debut Evy Kolčavové v roli „pokojské, toužící po vzdělání“, která měla šťastně voleného partnera v osobě Jana Dvořáka (seržant Garrett). Napínavý příběh s výstižnou psychologickou kresbou jednotlivých postav, jemným humorem a vtipnými dialogy se stal v rukách zkušeného režiséra souboru Františka Kryštůfka úspěchem, jakého dosahují amatérské soubory jen zřídkakdy. Ke zduaru představení nemálo přispěla i vkusná a účelně členěná scéna výtvarníka Milana Dvořáka.

Humpolecký divadelní soubor „Záleší“ má za sebou dlouholetou činnost. Nedávno oslavil 100 let svého trvání. Po představení jsme položili režisérovi hry několik otázek.

Zvyšuje se návštěvnost vašich představení v posledních letech, nebo vám naopak návštěvníků ubývá a proč asi?

Odpovídá F. Kryštůfek:

Jak jste sami viděli, Spolkový dům byl vyprodán až na půdu. O návštěvníky tedy nouzi nemáme, ale... netěší nás to tolik, jak by mělo. V bývalém humpoleckém okrese bývalo totiž kdy-

si 64 divadelních ochotnických souborů a dnes na celém pelhřimovském okrese, k němuž Humpolec patří, dáme těžko dohromady 3 až 4 soubory. Vysoká návštěvnost našich představení je proto zčásti vyvolána i tímto neutěšeným stavem. Stagnují zejména soubory na vesnicích, kde bývala činnost divadelních ochotnických souborů velmi živá.

Co myslíte, že je hlavní příčinou té stagnace?

Na venkově to nesporně souvisí s povážlivým zjevem nedostatku mladých lidí pro zemědělskou práci vůbec. Brambory, len a žito dají na Vysočině hodně práce. A pokud se mladí lidé v našem kraji zemědělské práci věnují, dochází tady k značné fluktuaci: přitahuje je město a jeho průmysl s větším komfortem, pokud jde o bydlení, zábavu a podobně.

A co u vás v Humpolci? Máte tady dost hereckého dorostu?

Mladých uchazeček se nám hlásí poměrně dost. V Makariově hře hrají dvě začátečnice a jak jste viděli, počínají si dobře. Bohužel se nám často stává, že právě ty, které se nejvíce líbí, zalíbí se brzy některému chlapci a je z toho svatba. Někdy se taková zatoulaná ovečka mezi nás vrací i jako mladá maminka, ale nebývá to často.

Horší je situace, pokud jde o mladé muže. Když jsem v Humpolci režíroval „Tygří bratrstvo“, podařilo se mi dát dohromady celkem 12 mladých mužů v průměrném stáří 20 let. Práce s nimi byla velmi zajímavá a úspěšná, bohužel, z celé skupiny dnes není v Humpolci ani jediný: Tygři se rozjeli za prací do světa. Jednou z příčin nedo-

Z Makariovy detektivky Smrt obchází Dianu: Cecilie (E. Kolčavová), Garret (J. Dvořák)

statku mladých herců je v našem poměrně malém městě velká roztržitost zájmová. Máme tu například 4 big-beatové kroužky, řadu kroužků sportovních a jiných a není žádného jednotliho jmenovatele, který by tyto mladé lidi svedl alespoň jednou za čas dohromady, aby si mohli své názory na kulturní potřeby města a své osobní zájmy mezi sebou vyměnit. Pokoušíme se o nápravu pomocí zdejších odborných škol a učilišť, pořádáme jsme „Tyden otevřených dveří ochotnického divadla“, vypisujeme za podpory Městského národního výboru a podniků konkursy. Částečných příznivých výsledků jsme v tom směru již dosáhli a třebaže nám řada lidí z malého Humpolce po čase odchází jinak, máme aspoň radost, když se nám po čase takový člen — třeba o dovolené — objeví a povzdychne si: „Já bych si tam u nás tak rád zahrál, jenže nemáme kde...“ Ten není pro divadlo ztracen, aspoň jako divák rozhodně ne. A to je také zásluha ochotničení, byť skromná.

M.

CHOMUTOVSKÝ ÚSPĚCH

Není náhodou, že první okresní soutěž v uměleckém přednesu v Severočeském kraji se konala 22. února v Chomutově. Šlo zatím o kategorie nad 15 let. Sešlo se tu 16 jednotlivců a 2 soubory — celkem 23 soutěžících. To není v těchto kategoriích tak málo a ve srovnání s minulými léty je to dokonce účast rekordní. Porota proto právem rozhodla, že budou v každé kategorii uděleny tři ceny a všichni ocenění se postoupí do krajského kola. Vítězi se stali v I. kategorii Vladimír Soldán z Chomutova, Milada Honofová z Jirkova a Miloslava Dvořáková z Chomutova — ve II. kategorii Jana Bláhová z Chomutova, Anna Ticháčková z Jirkova a Blanka Plíšková z Chomutova — ve III. kategorii Jindřich Lenc (vítěz WP 1971), Marie Pourová z Výsluní a Viktor Forman z Chomutova. Oběma soutěžícím souborům bylo uděleno čestné uznání. Soubor SSM v Tušimicích uvedl R. M. Rilkeho „O lásce a smrti korneta Langenau“. Je pozoruhodné, že se s takovou poezií setkáváme u souboru ze staveniště jedné ze severočeských elektráren, a to ve velmi slušné interpretaci. Soubor KD z Klášterce n. O. uvedl „Poemu o Leninovi“, ve které se vrací k formě agitky, kdysi tak často používané a společensky potřebné.

Tradičně dobrý dramaturgický výběr byl dodržen i letos: Wolker, Dyk, Šrámek, Holan, Hrubín, Seifert, Skála, Kapoun, Kolář, Hanzlík, Orten, Mikulášek, Nezval, Skácel, Sedloň, Bednář, Kriebel, z cizích pak E. A. Poe, André Chenier, James Dickey, H. Enzensberger a již zmíněný Rilke.

Potěšitelné je, že se tu objevil znovu Wolker (dokonce dvakrát, Balada o nenarozeném dítěti a Balada z nemocnice) ve velmi neotřelé, osobité interpretaci. Je zajímavé, jak dnešní mladí recitátoři dovedou Wolkra přednést se zaujetím, pravdivě, nekonvenčně. A jak na něm dovedou najít vždy cosi, co rezonuje s jejich pohledem na život. V chomutovské soutěži se objevili kromě známých tváří z minulých ročníků i noví lidé a hned napoprvé byli úspěšní. Je to dobré znamení pro další rozvoj uměleckého přednesu v Chomutově. Soustavná péče o umělecký přednes, pořádání různých soutěží (např. Režáčův Perštejn), školení a seminářů i využívání recitátorů při různých příležitostech (volby, recitace při divadelních festivalech atd.) nese ovoce. Zájem o umělecký přednes na školách chomutovského okresu je tak velký, že okresní soutěž proběhla na třikrát — 14., 16. a 21. března. I to je dobré znamení a pro pracovníky Okresního kulturního střediska i funkcionáře okresního výboru SČDO odměna za práci, kterou uměleckému přednesu věnují.

Karel Roubík

Markýtko (M. Nováková) a Bláha (M. Hladík) z meziměstské inscenace Našich furiantů

CESTOU ZA OCHOTNICKÝMI SOUBORY

• MEZIMĚSTÍ • BROUMOV • JAROMĚŘ •

Jsou soubory, které jsme odepsali z ochotnického života, a stačí malý podnět, jiskřička, a soubor se znovu objeví zdravější a aktivnější než dříve. Meziměstí je v broumovském výběžku a je odtud jen malý kousek na polské hranice. Není to ani město, ani vesnice. V r. 1954 uspořádali první divadelní přehlídku v rámci oslav Velké říjnové socialistické revoluce a každoročně ji opakovali. Vytvářeli tak novou tradici a příležitost pro soubory náhodského okresu. V r. 1966 divadlo vyhořelo a toto neštěstí zmrazilo další činnost souboru na dlouhých pět let. Za pomoci odborových orgánů, závodů i MNV bylo divadlo obnoveno a Meziměstské divadelní hry ožily s ještě větším leskem.

Vystoupil zde soubor z Nového města se zajímavou maďarskou novinkou ZÁVADA NENÍ NA VAŠÍ OBRAZOVCE. Je to vtipná hra o šestičlenné rodině, která tráví celý svůj život u obrazovky. Neodtrhnou ji od ní ani problémy druhých lidí, ani tajemné zjevení záhadné bytosti, nazvané Kristus, ba ani jeho nadpřirozená moc měnit vodu ve víno a uzdravovat nemocné. Vzájemně se neposlouchají, každý vede v teplém televizním závětrí ten svůj hrubínovský monolog. Inscenace novoměstského souboru byla velmi kultivovaná a svěží. Projevila porozumění pro zvláštní a obtížný žánr hry. Celkový dojem byl poněkud oslaben některými zjednodušenými postavami.

Druhým hostem byl hronovský soubor, který se snažil v komedii LUMPACIVAGABUNDUS odvést nestroyovské lidové divadlo a dokázat, že lidoví komedianti ještě v souborech nevymřeli. Dalším hostem byl soubor Kolár z Police nad Metují se známou Pollachovou detektivní hrou VRAH JSEM JÁ. Text je jistě vděčnou předlohou, ale výsledek byl tentokrát pod možností polického souboru, který je určitě schopen vytvořit inscenaci režijně vynalézavější, s mnoho-

strunnějšími, lidsky bohatějšími postavami. Polické představení netrefilo správně žánr, rozuzlilo předem zápletky a porušilo pravidlo zatajovat a přenášet podezření z osoby na osobu a tím vytvářet nutné napětí detektivky.

Největší překvapení připravil domácí soubor z Meziměstí. Vyrukoval s více než čtyřicetiletým kolektivem a zahrál Stroupežnického hru NAŠI FURIANTI jako vkusný, úhledný, citlivou režijní rukou vytvořený žánrový obrázek. Sfla Furiantů není jen v osudu dvou tvrdohlavců, kteří se maličerně hašteří a nafukují, ale také v epizodních postavách, bystře autorem vykreslených. Režisérka (jaká vzácnost!) souboru našla dostatek dobrých typů, zejména mezi mladými lidmi. Vytvořila představení radostné, úsměvné, plné pohody, v němž bohatý kompars mladých lidí a vnitřní zaujetí všech hrajících vyvážily některé nedostatky.

Nelze pominout obecenstvo. Přicházelo ve velkém počtu a naplňovalo sál do posledního místa. Přicházeli ve večerním oblečení, nějak slavnostně, spokojeně, dávající najevo, že přicházejí na mimořádnou kulturní událost, která spojuje všechny účastníky v jedinou duchovní obec.

Ani učitelský sbor meziměstské ZDŠ nezůstal při tomto znovuzrození divadla pozadu a připravil Mlajnkovu hru OD PRVNÁČKŮ K DEVÍTKÁM, ve které účinkovalo 180 dětí! Zaplavily jeviště i hlediště bezprostředním půvabem, samozřejmostí, v nejednom případě i rodícím se hereckým talentem. Kdo kdy pochyboval o budoucnosti ochotnického divadla, měl by se na toto nesmírně pracné, ale pedagogicky i divadelně vzorně připravené představení podívat!

V Broumově mají jedno z nejhezčích divadel ve Východočeském kraji. Jeho komornost jako by je předurčovala pro činohru nebo divadlo poezie — přesto se v minulosti soubor zaměřil převážně na operetu. Až loni se podařilo něko-

lika jedincům udělat do této tradice průlom. Inscenovali dramaturg Zápotočského románu VSTANOU NOVÍ BOJOVNÍCI, hru o těžkých začátcích bojů dělnické třídy, o jejím hněvu a nenávisti i o její víře, touhách a naději. Broumovští se citově poddali textu, překlenují mnohá úskalí dramaturgie a odvedli s většinou mladými herci poměrně čisté a propracované představení, které mělo svou atmosféru a osobitý půvab. Jistě by prospělo pevnější režijní seřízení hry a vypracování dramatictějšího závěru. Ale to nezmenšuje dobrý start Broumovských do činoherní sféry.

Jsou hry, ke kterým se můžeme stále vracet bez obavy z přesycení. Patří mezi ně MARYŠA bratří Mrštíků. Prošla vítězně všemi jevišti od Národního až po ochotnické scény a stále s neutuchajícím diváckým ohlasem. Umělecké zpracování všech dramatických složek povyšuje tuto hru mezi nejlepší, které v naší dramatuře máme. Vše tu překypuje

bohatým dějem, živelnou silou postav a jejich jednání. Vesnický život se tu rozvíjí v celé bohaté proměnlivosti, všechny postavy jsou složeny z protikladů, ze světla i stínu. Jsou dobré i zlé, váhavé i energické. Jednájí tak, jak je k tomu nutí logika hry.

Divadelní soubor Vrchlický v Jaroměři, který hru nastudoval, poměrně málo vytěžil z těchto předností výborně napsané předlohy. Ke své škodě se opřel jen o zajímavý děj, ale nevyjádřil dost výrazně a přesvědčivě jednání postav, motivy jejich činů, jejich vnitřní rozpory. A přece ze zkušenosti víme, že v silách tohoto souboru je poskytnout tvůrčí práci více prostoru. Snad i inscenační záměr ladit hru do baladického tónu, zejména v závěru, ubral hercům na určité jistotě a rozmachu. Jinak je to však představení úspěšné, zejména u vesnického obecenstva.

JOSEF VAVŘIČKA

V DUCHU JOSEFA KADLECE ■ ■ ■ ■

Ve starobylém městě, bohatém architekturou i historickými a kulturními tradicemi, v rodišti tvůrce českého divadla, byla letos obnovena jedna z významných ochotnických přehlídek — TYLOVA KUTNÁ HORA. Konala se po jednadvacáté. Jejím obnoviteli jsou Středočeský KNV, jeho Krajské kulturní středisko a Krajský výbor SČDO spolu s okresními a městskými organizátory. Stala se součástí oslav 24. výročí únorového vítězství pracujícího lidu Československa a byla závěrečnou přehlídkou vítězných souborů Memoriálu Josefa Kadlece.

V jejím prvním večeru vystoupil soubor ZK sklárny Kavalier Sázava se svou závažnou a působivou inscenací hry Ivana Bukovčana NEŽ KOHOUT ZAZPÍVÁ. Bylo to důstojné zahájení. Herecky obtížnou, myšlenkově bohatou a inscenačně náročnou hru vyložili Sázaští velmi přesně. Ve strohé, napjaté atmosféře probíhaly vnitřní boje všech postav hry, složité a diferencované tak, aby bylo odděleno všechno plytké a bezcenné od ryzích zrn lidství, pozitivní životní pravdy a občanský statečný postoj. Ale jeden charakter hry není jednoznačně kladný. Všechny postavy kolísají od pravdy ke lži, od slabosti k síle, ale přece z nich nakonec vznikne lidský kolektiv, který se nepoddá nátlaku a i za cenu ztráty života odmítá prodat své svědomí a lidskou důstojnost. Souboru se podařilo vytvořit vzácně celistvé představení bez větších nedostatků, i když se jen těžko jednotlivci vyrovnávali s nezvykle velkým a obtížně hlasově zvládnutelným prostorem kutnohorského divadla.

O druhém večeru odevzdal předseda Středočeského KNV, inž. Jiří Burian, hlavní cenu Memoriálu nymburskému souboru Hálek za známou inscenaci Našich furiantů. V krátkém projevu vysoce ocenil výsledky ochotnické práce a vyzvedl její význam v naší socialistické společnosti. Dále byly za výsledky v prvním ročníku Memoriálu J. Kadlece odměněny sázavský soubor,

nymburský soubor Čapajev, Divadelní soubor mladých Vysoká Libeň a recitační a baletní soubor Krajského divadelního studia za pásmo tanců a veršů KRÁSA JE PROSTÁ, které bylo posléze v rámci slavnostního večera předvedeno.

Třetí večer uvedlo Krajské divadelní studio inscenaci hry Viktora Dyky ZMOUDŘENÍ DONA QUIJOTA. Kolektiv se pokusil předat Zmoudřením impulsy, které by provokovaly k přemýšlení dnešních diváků. Přes různé nedostatky vyšlo představení zajímavé a obsažné, sympatické odvahou a elánem, kterým kolektiv k neobyčejně obtížnému úkolu přistoupil. Quijotovský zápas kolektivu o zmocnění se celé myšlenkové a scénické problematiky Dykovy tragédie nemohl být vyhrán bez výhrad, ale díky hlubokému soužití dvou tak protikladných a poctivému úsilí celého kolektivu nebyl marný. Podal důkaz, že ochotníci jen „nenacvičují“ hry, ale hledají koncepty a zápasí o tvar představení.

Na závěr bylo uvedeno představení jednoho z vítězů Memoriálu, DS mladých JZD Vysoká Libeň z okresu Mělník. Stará Klicperova komedie ŽENSKÝ BOJ ožila ve vitální životnosti a radostném humoru. Odhalila nejen dodnes bolavý nedostatek vzájemného soužití dvou tak protikladných a zároveň tak vzájemně se doplňujících jedinců různého pohlaví živočišného druhu, zvaného Homo sapiens. Jejich věčný svár předvedl kolektiv v živém, barevném rytmu a bystrém tempu.

Při příležitosti XXI. Tylovy Kutné Hory byla v divadle instalována výstavka Krajského scénografického studia, které vede výtvarník Městských divadel pražských arch. Zdeněk Pavel. Členové studia, Alois Nosek, Vladimír Vlk, Jiří Martinec, Jaroslav Šeřl, Zdeňka Fiedlerová a Monika Málková, zde vystavovali své výtvarně scénické návrhy. Zejména na sebe upoutala pozornost maketa výtvarného řešení scény pro Jiráskova Otce (autoři A. Nosek a V. Vlk) a pozoruhodný návrh pro di-

videlní zpracování Rollandovy povídky Petr a Lucie od týchž autorů. Dále byly vystaveny studie scén pro Čapkovu hru Ze života hmyzu a řada kostýmních návrhů, např. pro Kvapilovu loutkovou Princeznu Pampelišku.

Tento počín je nutno ocenit. Podobné výstavy by neměly chybět na žádném ochotnickém festivalu. Krajské scénografické studio nejenže na sebe výstavkou upozornilo, ale zároveň nabízí svoji pomoc a spolupráci všem ochotnickým souborům Středočeského kraje.

Budeme-li hodnotit XXI. ročník Tylovy Kutné Hory, musíme konstatovat, že to byl šťastný a prospěšný čin, který zdůraznil smysl a místo zájmové umělecké činnosti v našem životě. Bylo to úspěšné navázání na dvacetiletou tradici, důstojný rámec únorových oslav a zejména významná příležitost k uctění pomátky obětavého pracovníka ochotnického hnutí, Josefa Kadlece, který byl organizátorem a iniciátorem prvních ročníků Tylovy Kutné Hory.

Je třeba také vyslovit dík všem pořadatelům, kteří vytvořili účastníkům přehledky všechny předpoklady k radostné a úspěšné jevištní práci. Ale zejména musíme vyslovit dík kutnohorskému obecenstvu. To svou četnou návštěvou všech čtyř představení a spontánním ohlasem dokázalo, že tradice divadelní ochotnické práce je v jejich krásném městě stále živá.

ČESTMÍR KOVÁŘ

● Od 1. ledna tohoto roku byl vytvořen Ústav pro kulturně výchovnou činnost v Praze, a to sloučením Osvětového ústavu s ÚDLUT. Ústav má sídlo v Praze 2, Blanická 4. V rámci prozačnických organizačních opatření pracují oba sloučené ústavy jako relativně samostatné útvary, tedy ÚDLUT jako útvár zájmové umělecké činnosti sídlí dále v Praze 1, Sněmovní 7.

Pjaterkin (S. Sajdl) a Jevgenij (M. Krška) z choceňské Vassy Železnovové

mladých lidí, k jejich divadelní imatrikulaci. Vyřkne-li nový student svému děkanu „slibuji“, znamená to závazek na několik let, ale prospěch, i ten hmotný, je na jeho straně. Každá práce s nováčkem je také imatrikulací, s tím, že to „slibuji“ je na celý život. Výsledek představení nazíraný z tohoto hlediska přijímá jiné rysy než běžné hodnocení. Makariova hra diváka a herce přitahuje tam, kde je možnost komediální nadsázky, vyplývající organicky z textu. Škoda, že autor abdikoval z napínavosti zápletky, která je velice chudá. Tady totiž je nebezpečí, že se imatrikulace nepovede, protože režisér a jeho profesionální pomocník si lárou marně hlavu, jak hře pomoci, a mladý herec neznalý řemesla tápe s nimi, nic neprovokuje jeho fantazii. Mladá děvčata v Bystrém však řekla zřejmě své „slibuji“, protože divadlo se jim stalo něčím víc než jen jakýmkoli vyplněným volného času. A režisérka Vlasta Halvová tu odevzdala svému celoživotnímu zájmu velký kus práce, který se neobjeví na žádné národní přehlídce, ale má pro amatérské divadlo význam základní. Možná, že by stálo za to uspořádat takovou pracovní přehlídku inscenací tohoto typu. Podobných souborů je v okrese Svitavy ještě řada, to je těch jednadvacet z té známé karetní hry, kdy oko bere. Tady to lze tvrdit o počtu inscenací i o tom, že soubory tu řeší problém pro sebe základní a perspektivní.

JEDNOKOLEJKA K NÁM NEJEZDÍ

Při výčtu dramaturgie ochotnických souborů si připadám jako ve vagóně, který jede stromofadím, kde jsou všechny stromy stejně vysoké a větví holých. Věčný koloběh dvacítky titulů, jež se výsledkem podobají jako vejce vejci. Proto si myslím, že bude stát za to cesta do Moravské Třebové na dramaturgii Bedřicha Vrbského a Františka Matějovského **Václav Thám**, která vychází ze známého Jiráskova ro-

VOZEM HR 62 87 — — — — — za východočeským ochotnickým divadlem

Ridič našeho červeného moskviče pan Ladislav Rygl patří rozhodně mezi nejpilnější návštěvníky amatérského divadla v kraji. Někdy až stokilometrové vzdálenosti od Hradce Králové (do některých vesnic je to ještě dál) dávají možnost, abychom mluvili o tom, co jsme viděli, bez pravidel o recenzování, pravidel práce poroty. V zvlášť obtížných úsecích a na zrádné ledovce musí pan Rygl napnout veškerou pozornost k řízení a tím je čas přemýšlet o zákrutách a skluzavkách amatérského divadla, o souvislostech, které daleko přesahují rámec jedné inscenace a jednoho hereckého výkonu.

SVITAVSKÝCH 21 ANEB OKO BERE

V okrese Svitavy bude letos uvedeno 21 inscenací. To je číslo, které v celostátních relacích okresů není malé. Tento počet známé Lidové divadlo ze Svitav jen spotvoří, ostatek je dílem vesnických souborů a souborů v menších městech okresu. Bystré u Poličky se objevilo na loňské celonárodní vesnické přehlídce. Ale ta zase vypovídá jen o jedné inscenaci, o roli, o režisérovi. Ty dvě zkoušky na hru Jana Makaria **Kolty a kytary**, kterou tu hráli začátkem února, mne postavily do úlohy, která je bohužel stále zvláštní pro profesionální kontakt s amatérským divadlem. Většinou pracujeme na zlepšování inscenací již vybraných, snažíme se přišít zelenou záplatu na šedivý pytel. Inscenace **Koltů a kytar** měla sloužit souboru k získání

mánu F. L. Věk. Odborníci mnoho v této předloze popřou, ale za pocit z tvůrčí práce pro diváky dramaturgie asi stojí. Zvlášť teď po televizním seriálu. Ve Skřivanec u Nového Bydžova vyvolili sobě Inčlanovu hru **Julie umírá každou noc**. A zase námitky proti nebezpečí sentimentu, a výhody v možnosti hledání nadsázky, jiného výkladu předlohy. Je to cesta nesnadnější, ale neotřelá, nutíci tvořit ze sebe a nejen z momentálního vzoru profesionálního divadla. A ještě jeden tip, tentokrát z Klamoše na okrese Hradec Králové — F. Götz: **Malostranská humoreska** podle Nerudových povídek. Nejsou to objevy, kdysi se tyto hry běžně hrály. Soubory v nich nacházely text úměrný svým možnostem, přirozené potřebě diváka vidět realistickou hru a v tom se ti na jevišti s těmi v hledišti vždycky sešli. Jde v amatérském divadle o umění nápodoby? Vytrvale si myslím, že je to čeho vybírat pro amatérské soubory, společensky hodnotně a při tom zajímavě. Znamená to však uhnout z vyježděné koleje předsudků, že náš divák touží jen po operetě Uličnice, že touží jen po Podskaláku, ačkoli třeba Šamberkovy Břinkalovy trampoty by mohly ve vhodném pojetí být něčím víc, než veselohrou společenského záměru.

ŮČTOVÁNÍ S KVALITOU

Odpovědnost amatérského divadla k společenským potřebám i společenská objednávka, která zde působí, vede k dvěma protikladům. Povrchní tematické naplnění poža-

SLABIKÁŘ AMATÉRSKÉ SCÉNOGRAFIE

MILOŠ HONSA

Neméně důležitou složkou scénografie je kostým a jeho doplňky. Jsou významným pomocníkem dotvářejícím charakter postavy, pomáhají určovat přesně dobu, prostředí a společenské zařazení.

Výtvarník navrhující kostýmní výpravu (není-li současně výtvarníkem scény) musí dbát ve spojení s výtvarníkem scény stylové jednoty, barevné sladění. Jeho přínos inscenaci je další zbásnění prostoru kostýmem.

Na amatérském jevišti bývá kostým zpravidla kamenem úrazu. Důvody? Mnoho. Jednak jsou to nezodpovědné půjčovny divadelních kostýmů, které z komerčních důvodů půjčí všechno možné a dají dohromady renesanci s gotikou jen to fikne se nestydí. Jednak je to nedostatek fantazie ochotnických výtvarníků a režisérů a v mnoha případech finanční potíže.

Rada: Máte-li skladovací prostory, kupte si vyřazené kostýmy z velkých divadel. Ráda je za velmi levnou cenu prodávají. Získáte kostýmní fundus, který lze čas od času doplňovat. Ale také, a to je hlavní, udržovat. Nepůjčovat na maskární plesy a po dohrání komedie vyčistit a uložit!

Nofretete

DĚTI DĚTEM

Na dvacetikilometrové spojce mezi Sezemicemi a Cholicemi vedoucí před Pardubice najezdil náš automobil víc než čtyřnásobek této vzdálenosti. Přehledka dětských ochotnických souborů v okrese, kde aktivita amatérského divadla v posledních letech velice upadla, je příznivým příslibem do budoucna. I když při seznání faktu, že děti hrají Cinybulkovo **Zmoudření ševce Fanfrnocha** atd., není v autě nálada nejradostnější. Je však vidět, že systematické úsilí vyjasňovat smysl dětského divadla, vedený od ústředních a krajských přehlídek, nese své ovoce. A tato celookresní konfrontace má svůj aktivizační moment. Na představení sezemických dětí **Jolana a VIII. b** se zase ukázalo, že současné téma je dětem blízké a tam, kde autoři dovedli najít jazyk a myšlení společné s dětmi, je to představení úspěšné. Ale i tady ona zkouška na divadlo působí staticky, protože s žánrovou změnou si vedoucí souboru a děti nevěděli rady. Dětské divadlo je prostředek určitého typu výchovy, ať se tento pojem líbí či nelíbí. Bohužel, je-li zúženo jen na zřetel morální z hlediska obsahu hry, nedosáhne se výchovného aspektu nikdy. Moc by mě zajímala diskuse mezi školskými pracovníky a teoretiky výchovy dětí (ne jen těmi, kteří dětské divadlo prakticky dělají) a kulturními pracovníky. Dětské divadlo je součástí výchovného systému dětí. Tak by se mělo jmenovat ústřední téma. O něm se mluvilo bohužel jen ve dvojici na nevypovědné chodbě choltického divadélka. A dvě mladé učitelky bez problémů, zatím co děti hrály, kouřily pánu bohu do oken a řešily problém Zlatého slavíka.

DIVÁK ČEKÁ

Kilometry, které auto najelo, snad nejsou vždycky zbytečné. Při pohledu na našeho řidiče mne však napadne jedna věc — má rád ochotnické divadlo, vždycky sedí s námi až do konce. A je mi při tom líto toho, co musel někdy vidět, zbytečných omylů a chyb, uhnutí z cesty. I tady by mělo amatérské divadlo myslet na své diváky, vůbec ne na porotce, kritiky a profesionály. Jejich úkol je jiný. Divák však stále čeká a nemá vždy jen omlouvavá slova.

PETR PRŮŠA

Královna Teje

Vlevo faraonova hlava z Karnaku, vpravo královna Karomama (bronz, Egyptské muzeum)

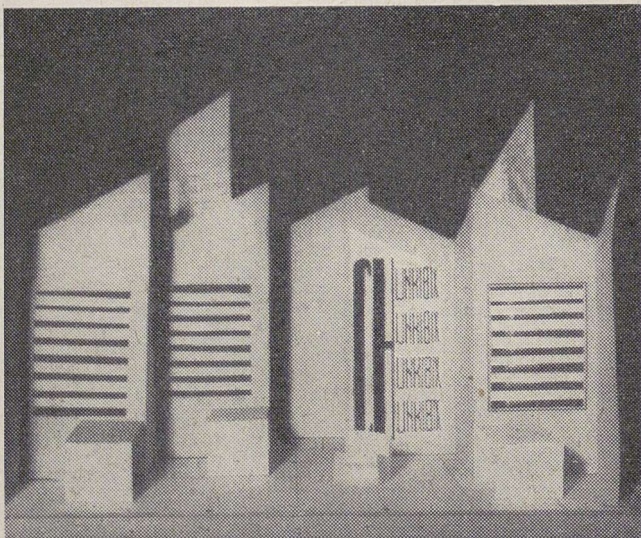
Druhá rada: V každém souboru jsou šikovné ruce, které podle návrhu dovedou z levných materiálů spíchnout kostým a dove-
dou použít starších plesových šatů, upravit je podle módy toho
kterého století. Jím na pomoc hrst nejstručnějších informací.

STAROVĚK

Egyptané: Látky v barvách, bílá, rudá, modrá, černá, průhled-
né, lehké.

Muži nosili kolem boků zástěru a bohatší dlouhý rubáš bez
rukávů nebo s rukávy, zvaný kalasiris. Dále to byl límcový
plášť a na hlavě farao-koruna. Faraónové a kněží nosili kukly

Maketa ke hře Velká zlá myš (návrh M. Honsa)

z pruhovaných látek. Kněží pás a velekneží pantheří kožišinu.
Obuv: kožené podešve připevněné řemínky.

Ženy: Kalasiris byl řasnatější a kolem krku přes ramena ku-
latý límec, zdobený malováním, vyšíváním nebo korály. Límcový
plášť. Královna: Přilbice se zlatou hadí hlavou. Účes: vlasy do-
plněné pletencem vlny. Ozdoby: Spona zdobená scarabeem (po-
svátým broukem).

Babylonští a Asyřané: Látky vesměs hedvábné, nádherně vzo-
rované. Používá se však i lněného a bavlněného materiálu.
Barva bílá, zlaté třásně.

Muži nosili přiléhavé košile s krátkými rukávy, přepásané
šňůrou, úzkým zdobeným pásem. Přes košili něco jako kněžský
ornát, ale s třásněmi a obrubou. Ornát se jmenuje kasule. Na
hlavě tiara dvou nebo tříposchoďová. Na nohách opánky. Účes
bohatě kadeřené, proplétané stuhou. Vousy rovněž kadeřené
a sestříhané do hrany.

Ženy: Oděv stejný jako u mužů, ale nepřepásaný. Účesy kade-
řené a spleené drahými pomádami.

Řekové: Používali látek pastelových barev. Oděv je lemovaný.
Smuteční barva šedá a černá.

Muži: Řekové nosili nejjednodušší oblek. Chiton, řasnatá ko-
šile bez rukávů nebo s krátkým rukávem. Délka po kolena,
přepásána a podkasána šňůrou. Přes chiton aranžovali pláštěn-
ku zvanou hymation, rozměrů asi 100—120×300 cm. Mladí muži
nosili chlamis. Byla to pláštěnka podobná peleríně, sahající jen
ke kolenům. Na hlavě státníci, senátoři stříbrný nebo zlatý vě-
nec, mladí stuhý, venkované plstěné široké klobouky. Na nohou
plstěné boty po kotníky nebo až po kolena, sandály s řemením
různě proplétané. Zbraň: krátký meč, zavěšený na řemeni nebo
na šňůře kolem krku na prsou.

Ženy: Chiton, dlouhý až po kotníky, více řasnatý, bez rukávů
a podkasaný. U bohatších žen přes rameno převěsek zvaný
peplos, sahající přes pas. Na ramenou byl spínán sponami. Prsa
se podvazovala bohatě zdobenou šňůrou. Přes svrchní šat se
nosil hymation. Na hlavě se nosil šál. Na nohou sandály s vy-
sokým řemením. Lehké ženy nosily pestrý, květovaný, několika-
barevný šat, zvaný anthina. Účes homolovitý, dosti sčesaný do
čela, zdobený stuhami a sponami. Ozdobou byly náhrdelníky
a diadémy z drahých i levnějších kovů, tepané nebo z jemného
filigránu. Oděvy byly zdobené výrazným lemem ve tvaru mean-
dru, palmety nebo perlovce.

[Pokračování]

ŠTAFETA PŘÁTELSTVÍ

Dnes nám nezbývá, než se s naší Štafetou rozloučit, poděkovat všem souborům, které nám napsaly, a ujistit je, že se těšíme na každé jejich další povídání. A samozřejmě také na dopisy všech ostatních čtenářů. A nyní už jen ten úplně poslední úkol, dokončení naší povídky na pokračování.

Když se děti z DPM z Brna dozvěděly o svém úkolu, přečetly nejdříve pozorně všech deset předcházejících pokračování a pak se začaly hádat. Každý si představoval další osud malých hrdinů příběhu jinak. Po delší výměně názorů se utvořily dva tábory, a tak také vznikly dva závěry naší povídky. Má to jednu velkou výhodu: MŮŽETE SI VYBRAT!

NEOBYČEJNÉ PRÁZDNINY

(Povídka na pokračování — část jedenáctá a poslední)

„Hej rup“. Dveře povolily. „Nikdo tady není“, řekl hajný. „Ale musel tady někdo být. Podívejte, stopy mléka na stole!“ „Vy jste rozený detektiv“, pousmál se příslušník VB. „Fine, hledej“, pobídl svého psa. Pes se rozběhl, ale pak zůstal nerozhodně stát na jednom místě a díval se nahoru.

Děti na půdě slyšely hlasy a chtěly volat o pomoc. Petr však pravil: „Nevolejte! Třeba jsou to pomocníci toho, co nás sem zavřel.“ A tak začali všichni přemýšlet, kudy uniknout. „Zkusme vylézt okénkem ve střeše“, navrhla Míla. První lezl Karel, ale jak se postavil na střeše, tašky povolily a on se s rachotem kutálel dolů.

Když Hajný uslyšel rachot, vyběhl před chalupu, právě včas, aby viděl, jak Karel měkce přistál do vzrostlých kopřiv. „Karle, ty kluku zlatá, ty jsi nám nahnal strachu. Máma poslala telegram, že přijedeš, tak jsem ti šel na půl cesty naproti. Nepomyslel jsem na to, že se les za těch pár let, cos tu nebyl, pořádně změnil a že zabloudíš. A kde máš ty své kamarády, co o nich máma psala?“ „No ti ještě sedí na půdě, asi se jim nechce do těch kopřiv“.

Zatím co se odehrával rozhovor mezi strýcem a Karlem, otevřel Václav Bambas dveře na půdu, takže Karlova informace už nebyla pravdivá, všichni jeho kamarádi se už vyhnuli před chalupu a provolávali ulehčeně „Hurá“. „A teď honem všichni do hájovny, už tam na vás čeká večere. A vám, pane strážmistře, děkuji za pomoc a toho zloděje si hlídejte, už mi tu pytláci mnoho let. A tyhle mládence tu nechte, vím o nich už delší dobu, jezdí sem občas na neděli a vždycky po sobě všechno řádně uklidí“. „Fakt, pane šéfe, vy o nás víte? A my jsme si mysleli, jak nejsme opatrní.“ „Já mám ve svém revíru spočítané i zajíce, abych nevěděl, že mi tu táboří pět mláďenců, zvláště když tady po večerech při kytarě tak pěkně zpíváte.“

„Tak to vám, pane hajný, moc děkujem, že nás nevyhazujete, my bysme za to třeba nějakou tu lesní brigádku...“ „No, o tom se domluvíme zítra, tadyhle cparti jsou hladoví a taky musí na kutě.“

Když si druhý den děti prohlížely rozlehlou půdu, které jim paní hajná ustlala, našly tu nevídané bohatství — staré loutkové divadlo a plný kufr divadelních her: O hloupém Honzovi a o Škrholovi a doktoru Faustovi. Ledacos bylo potřeba opravit na loutkách i kulíšách. A tady vydatně pomohli mládenci, které nechal hajný bydlet v chalupě. Ukázalo se, že se učí v městěčku v továrně a že mají zrovna dovolenou. Za čtrnáct dní se konala první slavnostní premiéra výpravné hry „Jak se Honza stal králem“ pro místní drobotinu a

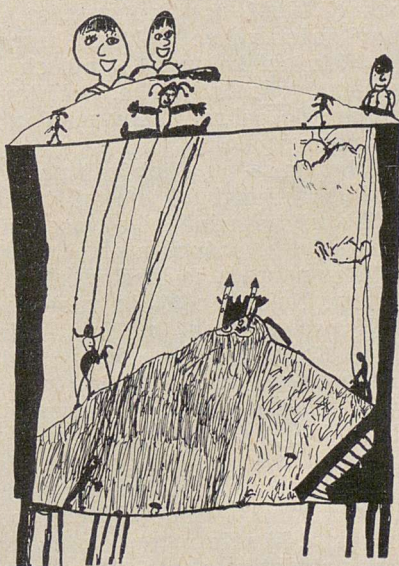
ostatní příznivce. Úspěch byl nečekaný a tak se to léto hrálo v hájovně představení každou sobotu.

Když odjíždělo dvanáct opálených členů divadelního kroužku na konci prázdnin domů, nikdo se nemusel obávat, že by zabloudili. Všechny děti z „Pěkné“ je doprovázely až k vlaku a vynutily si slib, že příští rok se bude v hájovně zase hrát loutkové divadlo.

Tak, to je závěr, který napsala první skupina. Ti druzí se mezi sebou dost dlouho dchadovali a pak už jim zbylo jen tak málo času, že museli vymyslet opravdu rychlý konec. Tady je:

Podařilo se jim dveře vypáčit, ale ve stavení nikdo. Kam se jen mohli podít? „Byli tady, určitě tady byli, protože jsou tu jejich batohy“, řekl hajný a pohlédl na věci dětí. „Kde jsou?“ uhodil Václav Bambas na skupinu výrostků. „My nic nevíme, my jsme sem přišli a chajda byla zavřená“, zněla odpověď. Bambas se tedy obrátil na zatčeného zloděje, ten ale vše popřel. Tu se ozvaly rány a křik z půdy.

„Stop, stop,“ křikl režisér. „Výkřiky jsou moc hlasité, musím začít od zavření v chalupě ještě jednou.“ Děti začaly nespokojeně brčet, ale šly na to znovu.

Kreslil šestiletý Mirek Obrátil z DPM Brno

POD HOROU ARARAT VŠECHNY TEORIE SELHALY

(Dokončení)

Když přijždíme na místo vystoupení, děti již sedí v sále. Pořadatelé popletli začátek představení a pozvali děti dřív. Je to katastrofální situace. Hlavní vedoucí stavby, Mikin, se doučuje roli, děti v sále nedočkavě hlučí, osvětlení za této situace nemůžeme zkoušet vůbec a Irena beznadějně usedá do osvětlovací kabiny. Pavlovi chystají přátelé za scénou pohodlné lůžko. Leží tam, přitisknut za brankou do zahrady, aby mohl napovídat, kdyby se něco semlelo.

Pozoruji Pavla. Když na scénu přicházejí poprvé sloni, nejraději by vyskočil a vběhl tam také. Hrál svého slona babičku už nejméně pětadvacetkrát a teď musí nečinně ležet za scénou a dívat se.

Mikin se po každém návratu na jeviště vrhá ke scénáři a čte si text. Nejobtížnější je místo, ve kterém sloni hrají pro potěšení malých kluků pohádku o Šípkové Karkulce. Za scénou nikdo skoro nedýchá. Nervozita se v této scéně přenáší i na malé kluky a ti se začínají zamotávat do textu právě ve chvíli, když čeká Mikin na narážku pro svůj vstup. A tady nastane Pavlova chvíle. Rychle vymyslí řešení a napoví Mikinovi, který sedí na scéně hned u branky. Hra pokračuje nerušeně dál až do konce. V sále nikdo nic netuší.

Druhý den máme natáčet v televizi skoro hodi-

nový pořad. Režisérka pořadu si vybrala jako ukázkou ze Zahrady právě pohádku o Šípkové Karkulce, ve které sedí v oknech pět malých, nemocných kluků, kterým pět slonů hraje popletenou pohádku. Nikdo se nemůže smířit s tím, že by Pavel, který nikdy nevynechal ani jedno vystoupení, neměl v televizi hrát. (I když Mikin se zhostil svého úkolu dobře.) Řešení se nachází. Když přichází Karkulka za babičkou, je vlastně babička nemocná a leží ve vozíku, který nahrazuje postel. To by šlo. Ale v úvodu se sloni ve svých rolích představují, zpívají píseň a tančí. A tady společně vymýšlíme změnu. Sloni se představují: „Karkulku hraje slon, tetičku hraje slon, myslivce hraje slon, vlka hraje slon.“ „A kde máte babičku?“ ptají se malí chlapi v oknech. „Ale babička je dnes nemocná, bolí ji nohy,“ odpovídají sloni a přivázejí babičku ve vozíku. A když se dají sloni do tance, babička jim taktuje a chvílemi tleská do taktu. A když se na závěr sloni poperou, překulil se Pavel z vozíku na zem a podrážel v předepsaném zmatku ostatním slonům nohy. Ještě štěstí, že si v televizi vybrali právě tuto scénu a že šlo zrovna o babičku, u které bylo nové řešení zcela logické. Další den nastoupil na jeviště samozřejmě znovu Mikin.

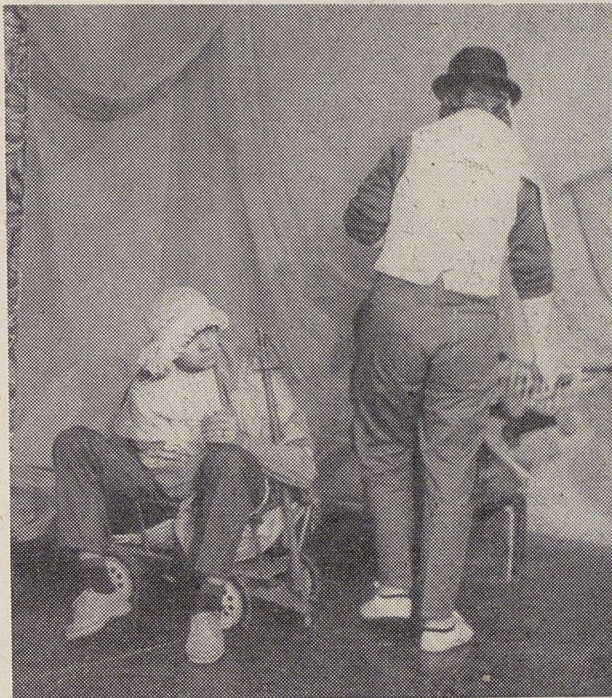
Vedle Trnkovy Zahrady jsme pro zájezd připravili také pořad „Děti by si měly hrát“, sestavený z veršů a dopisů dětí, zavlčených za druhé světové války do koncentračních táborů. Byly zde autentické texty dětí z Československa, SSSR, Polska, Holandska. Pořad byl určen starším divákům, a protože ve venkovských oblastech přicházely do divadla děti od těch nejmenších, dohodli jsme se s pořadateli, že s tímto pořadem budeme vystupovat jen v Jerevanu. Netušili jsme, jak citlivé obecnostvo najdeme v jerevanských dětech. Transport nuzně oblečených dětí, které jdou na smrt. Kolikrát se v historii Arménie opakoval tento obraz? Komentář, který provází nástup jednotlivých dětí, nám před odjezdem ochotně, i se scénickou hudbou natočili v čs. rozhlasu v Brně. A tak už není nutno nic dodávat. I když bylo původně dohodnuto, že na slavnostním závěru našeho zájezdu budeme hrát Zahradu, žádají nás pořadatelé po zhlédnutí druhého programu, abychom poslední den zahráli v Jerevanu ještě jednou oba pořady. Také režisérka televizního pořadu si vybírá dva úryvky. Dopisy pěti lidických dětí a příchod polského chlapce Cheima, české dívky Helgy a Marie Kuzmenkové ze Sovětského svazu. Bojíme se, že v rušném prostředí televizního studia se dětem nepodaří navodit atmosféru, která vzniká při souvislém vystoupení na scéně. Ale děti i zde mezi reflektory, přebíháním technické-

ho personálu a hlasitými pokyny si zachovávají vážnost, s jakou interpretují autentické texty na scéně. Celé natáčení probíhá rychle, nikdo tu nehubuje (jak jsme na to zvyklí u nás). Za půl dne je téměř hodinový pořad natočen a druhý den jej sledujeme u obrazovky. Všichni žertují, aby zakryli rozpaky. Ale když se na obrazovce objeví vážné tváře a zazní dopisy lidických dětí, všichni ztichnou. Znovu nás dojmají prostá slova: „Pošlete něco k jídlu — neb zde nemáme co jíst... Pošlete něco, co dlouho vydrží, nejraději chleba... Nevíte, co je s Lidicemi? A co dělají tatínek a maminka?“

Ale všechno jednou končí a nám už nezbývá, než vzpomínat. Ale na co dřív! Na překrásné kulturní památky, na chrám v Ečmiadzinu, nebo na Bjurakanskou observatoř vysoko v horách? Na jezero Sevan v kruhu zasněžených hor, na zříceniny antického chrámu v Garni, na sugestivní atmosféru Gegartu? Na všechno, jistě, ale nejvíce přece jen na lidi. Na stovky dětí, které měly tak krásné, tmavé, velké, dychtivé oči. Na všechny, kteří nás přijali s otevřeným srdcem.

JINDRA DELONGOVÁ

Vlevo Gegart, vpravo snímek z natáčení v jerevské televizi — slona babičku bolí nohy. Foto Delong

IVAN OLBRACHT
KAREL POKORNÝ

bratr ŽAK

Libeňské divadlo S. K. Neumanna uvedlo v březnu dramatizaci jedné z prvních Olbrachtových novel *Bratr Žak*. Tato novela, otištěná časopisecky už v roce 1909, nese stopy doby svého vzniku vylíčením individualistické vzpoury svého hrdiny, artisty Fricka, proti měšťácké společnosti, deklasující poctivé umělce na ponižované potulné komedianty a znemožňující jim jejich artistickou drinu. Fricek si s touto společností vyrovnává účty zavražděním člověka, v němž vidí jejího typického reprezentanta. Na rozdíl od Langrova Franciho není mučen výčitkami svědomí, vražda mu není dokázána a provázen autorovými sympatiemi, odchází do nového života. Autorem dramatizace, z níž přetiskujeme jeden obraz, je libeňský režisér Karel Pokorný.

Redakce

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Scéna čtvrtá — v maringotce

Frick leží na posteli, zmítá sebou, posazuje se, ale okolí nevnímá. V horečnatých snech se mu zjevují Žak a Josef Havránek, na temném pozadí se obě postavy prolínají, zastíňují se, Fricek na to reaguje úpěním, strachem, vztahuje ruce, sedá si, sténá.

FRICEK

Žaku... Žak, Žak... já nevím... sít, napnem sít. Ne! Ne! Táhní! Táhní! Ou, Sašenko, no tak, poslechni. (Vstupuje Otec, rozhlíží se, zřejmě spěchal, je zadýchaný, zastaví se nad Frickem, poslechne si jeho blábolení)

OTEC

Frici! Slyšíš!

(Frick nevnímá. S ním je Otec bezpečný, vytáhne tedy z kapsy

plechovou krabici a vysype z ní mince, vydá papírové peníze. Počítá je, cinká jimi, přehazuje je z dlaně na dlaň. Pak schová plechovku pod podlahu, z kapsy vydá láhev s kořalkou a nese si ji za závěs. Přichází Olga. Taký spěchala)

OLGA

Tati! Jste tady?

(Otec vyjde z prostoru za závěsem)

Jako bych vás zahlédla v městě. (Podezíravě)

OTEC

Ve městě? To se ti něco muselo zdát. Neodešel jsem od něj ani na chvíli. Blouzní.

OLGA

(usedne unaveně na židli) Musíme hrát. Aspoň klikou flašinetu byste mohl točit.

(Otec se nakloní nad Frickem) Slyšíte? Flašinet byste točit dokázal, ne?

(Otec se drbe na hrudi) A pár kotrmelců taky ještě svedete. A šklebit se a vyplazovat jazyk. Najděte si kostým. Půjdeme. Na Svaté Hoře je spousta lidí.

OTEC

(zkormouceně) Děvenko drahá, já už dohrál. Teď zas musíte vy, mladi.

OLGA

Neříkejte mi děvenko drahá! A stejně jste byl ve městě. Jen neřčete. Táhne z vás jak z putyky. Zase jste žebřal, co?

OTEC

(kývá na ni prstem, jako by jí chtěl svěřit velké tajemství) Pojd' sem. No pojd'. Něco tě naučím. Poslední otcová rada do života. Pak zapomenu, že mám dceru.

(Olga vstane, váhavě se přiblíží, nedůvěřivě sleduje, jak jí Otec jede vzadu dlaní po páteři)

OTEC

Tady! Prohni se. Víc! Ještě víc. Jsi přece hadí žena. (Olga vyklene daleko dopředu břicho, Otec ji po něm poplácá) Tak! A teď můžeš jít na Svatou Horu. Nad takovýmhle břichem se ustrne každá správná křesťanka. Mladá žena v naději vždycky vzbudí soucit, to si pamatuj.

Olga (Slávka Špánková) – Fricek (Ladislav Mrkvička). Foto dr. J. Svoboda

OLGA
(napřímí se) Mizerol
OTEC
No, no, dal jsem ti radu. A hlupák, kdo neposlechne.

FRICEK
(posadí se) Olgo. Oli.

OLGA
No sláva! Probral se! Frici! Jak ti je? Už jsme měli takovou starost.

FRICEK
Nějak se nemůžu nadýchnout.

OLGA
To přejde. Uvidíš, že to přejde. Hlavně že už o sobě víš. Kopli tě do hlavy, neřadí.

FRICEK
(ohmatává si hlavu, rozvzpomíná se) Josef Havránek. (Nahmátne si ránu na obličeji) Nos... co mám s obličejem, Olgo?

OLGA
(nejistě) Ale... to nic. To nic není.

FRICEK
Podej mi zrcadlo.

OTEC
Jak chce zrcadlo, to už myslí na ženské. Synáčku, jsi zachráněný. (Odchází za závěs)

OLGA
Moc se nevyděs... doktor říkal...

FRICEK
(spatří se) Co se mi to stalo s nosem? Ta bestie!

OLGA
On snad u toho ani nebyl... tloukli tě jiní.

FRICEK
Havráněk! Pořád ten Havráněk! (Prudce odhodí zrcadlo) Olgo! A kde jsme?

OLGA
V Přibrami.

FRICEK
A jak tu stojíme dlouho?

OLGA
(počítá) Počkej... osm... dvánáct... přes dva týdny.

FRICEK
Cože? Jak to! Víš, že jsme měli být v Hradišti!

OLGA
Bylo to s tebou zlé a byl tu

hodný doktor. Chodil sem a nechtěl peníze.

FRICEK
A nechal mi srůst nos nakřivo.

OLGA
(uraženě) Měl jsi zlomená žebra, Fricku. To mu připadalo důležitější než tvůj nos.

FRICEK
Musíme dál! (Chce vstát. Potácí se, padá zpátky do postele) Olgo! Proč jste nejeli do Hradiště? V Hradišti je dopis od Žaka. Žak ví, kde budeme přezimovat. Tak to bylo domluvené. Olgo, jak jsi to mohla udělat!

OLGA
Dopis, dopis. Blouzníš, Frici. Žádný dopis v Hradišti není. Žak nám nikdy nepsal.

FRICEK
Ne. Já vím, že tam dopis je. Žak na nás nezapomněl. To špatně znáš Žaka.

OLGA
Do Krumlova taky nenapsal. A taky sliboval.

FRICEK
(zarazí se) Tak já ti řeknu pravdu, Olgo. Žak do Krumlova napsal. Jenomže my jsme byli ve Strakonících, když dopis došel. A pak, když jsem jel na poštu do Krumlova, dopis už tam zas nebyl. Ten pošťák, ten bibec ho poslal zpátky.

OLGA
Žak napsal...
(Fricke přemáhá slabost a vstává, Olga mu vyhledá šaty. Fricke se obléká)

A proč jsi to neřekl už tenkrát... co já se ho naproklínala... co já se natrápila, že nás opustil.

FRICEK
Spoléhal jsem na Hradiště. Ale ten syčák, ten lump Havránek... Olgo, jestli tam přijedeme zase pozdě...

OLGA
Tam nebude dopis na poště, ale u hostinského. Ten nám ho schová. Je to rozumný člověk. S připřeží budeme v Hradišti za týden. A na koně vyděláme. Ty budeš hrát na flašinet, bez toho vystupovat nemůžu, připadám si jako nahá, objdeme všechny hospody a půjdeme ke schodům na Svatou Horu, v městě je spousta poutníků. (Chce vyndat flašinet, který bývá za dveřmi) Ale kde je? Ještě včera tu byl. (Hledá pod postelí, volá) Tatí! Kde je flašinet? (Zajde za zástěnu, vystrká Otce před ní, ten drží láhev, kymácí se. Olga mu láhev vytrhne) Kde jste na to vzal? (Užasle ji ukazuje Frickevi) Je plná. Ráno neměl ani šesták. (Třese Otcem) Kde jste

vzal peníze? (Pak náhle pochozí) Prodal flašinet. On... prodal flašinet! (Křičí) Kam jste dal flašinet! Kde je flašinet? (Uvědomí si) Byl... dneska ve městě. (Začne Otce bít lahví, kořalka po něm stéká) Komul! Přiznejte se! Dojdu si pro něj! (Otec padá) A peníze! Kam jste dal peníze! (Kope do Otce, tahá ho za vlasy, škrábe ho) Vy ničemo! Vy zloději! Šeredo proradná, peníze! Přece nemohl propít všechno. (Začne převracet věci v maringotce) Nemohl... všechno... propít... někam... schoval... (Začne prohledávat i Otce, trhá z něj šaty, přitom ho bije. Otec jen chrochtá, sténá, ani se nekryje, je tak opilý, že o sobě téměř neví) Kam jsi dal peníze! Ty zvířel! Ty prase! Ty zločince! Vyhodím tě v zimě na mráz. Nedám ti ani kousek chleba. Abys pošel! Aby už byl pokoj! (Prohledává bedny, kostýmy, hledání se mění v záchvat zúřivosti. Dostane se jí pod ruku Otcův zavírák, stiskne pero, uvolní ostří. Jde pomalu proti Otcovi) Tak! A teď mluv! Kam jsi dal flašinet! Kde jsou peníze! (Otec s vyděšenými očima couvá na zemi po zadku. Křučí. Fricke Olžinu záchvaty přihlíží jak očarován)

OTEC
To je... to je... vraždáááá!

FRICEK
(když se Olga přiblíží až nad Otce, zakryje si oči a zařve) Olgo!

OLGA
(pohlédne na něj jako ze sna. Ruka s nožem jí klesne) Proč jsi mě nenechal... byl by pokoj.

FRICEK
(jde k ní, obejmě ji) Oli, to ne... to přece ne. To nesmíš.

OLGA
(ramena se jí třesou, chvěje se. Padne Frickevi na rameno a nahlas se rozpláče) Fri... ci... ach, Fricku!

FRICEK
Ty pláčeš... nikdy jsem tě neviděl plakat... nikdy jsi neplakala, ani když tě Otec švihl přes lýtka...

OLGA
(bije hlavou do Frickeva ramene, křičí) Žakul Žakul Žakul!

FRICEK
(tiskne ji k sobě) Najdeme ho. Určitě ho najdeme. Svět není tak veliký.

OLGA
(bije ho pěstmi do hrudi) Nenajdeme! Nenajdeme! Nenajdeme! Nelži. Nikdy ho už nenajdeme.

O P O N A

Na titulu St. Sajdl v roli Pjaterkina v choceňské inscenaci Gorkého Vassy Železnovové. Foto Vitouš

Amatérská scéna, ročník IX (Ochotnické divadlo, ročník XVIII), číslo 5, květen 1972. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčová. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská 2, telefon 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — © Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1972.

MLÁDÍ A MLÁDÍ

Snímky z Fréhárových olomouckých režii. Nahoře ze Scapinových šibalství, dole z Kutnohorských haviřů

Chci se dnes zmínit o dalším mladém režisérovi. Vedle fantazijně orientovaného, ryze divadelně citícího M. Vildmana (Hradec) nebo zase vedle rodičího se talentu Pecháčkova, který tak bytostně tihne k divadelním protiútokům proti hlouposti, zlu a darebáctví, se setkáváme se jménem mladého absolventa brněnské školy, který je opět svůj, jiný...

Musím se přiznat, že o něm mnoho nevím, o mladých se píše málo a informace seženete nejspíš od tvůrce samého. Viděl jsem snad jednou dvakrát mladého Jiřího Fréhára, je to nenápadný, sympatický mládenec, na první pohled zcela bez vnější masky rádobykumštýřských mimik, k nimž počítám za jistých okolností i vnější okázalost jednání nebo dokonce plnovous (pardon, pocítili v tuhle chvíli někdo na mě dopad!).

Fréhárova inscenace Strýčkova snu v Olomouci nebyla zdaleka z nejlepších, ale teprve když jsem viděl tuto hru na naší „první“ scéně v ND, pochopil jsem, jak přemýšlivý, hloubavý a důsledný je režijní přístup J. Fréhára ke každému tvůrčímu úkolu. Pak jsem si tohle potvrdil na šumperském představení Balady o poručíkovi a Marjutce, velmi citlivém koncertu pro dva herce, plném senzibility, pravdy a jemnosti. Slyším o připravované Fréhárově koncepci Kutnohorských haviřů, o níž si snad povíme více až jindy, byť bude do té doby, než vyjdou tyto řádky, dávno na jevišti. Ale jako obvykle, nedělám analýzu, nesnažím se o vyčerpávající charakteristiku, chci, aby se o mladých talentovaných lidech vědělo. Dokud jsou mladí a na počátku zajímavé cesty. Nikoli až tehdy, kdy se s nimi setkáváme jako s nositeli různých významů... (AFU)

Olbrechtův Bratr: Zak v Divadle S. K. Neumanna. V roli Fricka Ladislav Mikvička. Foto dr. J. Svoboda